

TÜRK YE TÜRKÇES A IZLARINDA BA LAÇLAR

Serdar YAVUZ*

ÖZET

Görevde ya da anlamca birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan ve ekil ve anlam bakımından ili ki kuran dil birliklerinin birlikte kullanılmasını sağlayan gramer yapısına bağlaç denmektedir. Dolayısıyla bağlaç öbekleri hem yazılı hem de sözlü anlatımda metnin oluşumuna katkı sağlayan önemli bir öğedir. Bu yüzden bağlaçların bulunduğu yerde mutlaka kendisinden önce veya sonra bir yargı bütünlüünün bulunması gerekmektedir.

Çalışmada; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan köy, kasaba, ilçe, il ve bölge merkezlerinde derlenen metinler ve bu metinlerdeki bağlayıcılık özelliği olan dil birlikleri inceleme konusu olmuştur. Türkiye Türkçesi aızları üzerine yazılmış kitap, makale-bildiri metinlerinden oluşan toplam 152 çalışmaya taranmıştır. Bu tarama neticesinde elde edilen sonuç oldukça ırtıcıdır. Zira ölçünlü Türkçeye kaynaklık eden Türkiye Türkçesi aızlarında 734 adet bağlaç tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi aızları, bağlaç, bağlayıcı, düünsel bağlayıcılık.

CONJUNCTIONS IN THE DIALECTS OF TURKEY TURKISH

59

ABSTRACT

We call the gramer structure which connect words that are peer and related to each other, word groups and sentences and which relates a coherence in terms of shape and meaning as conjunction. Therefore conjunction groups are important elements which contribute to formation of text in both oral and written expression. Thus there has to be a conclusion integrity in the place of a conjunction before and after it

In our study; texts which are compiled from the centers of village, town, county, province and region in Turkey Republic and language groups which has the feature of binding in these texts are the matter of research. In total 152 works which are formed of books and article-judgement texts written about dialects of Turkey Turkish. As a result of this scan, the result is quite surprising because 734 conjunctions are detected in dialects of Turkey Turkish which is the source of Turkish.

Keywords: Dialects of Turkey Turkish, Conjunction, Binder, Spiritual Bindingness.

1. Bağlaç Kavramı Hakkında

Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için, öncelikle o dilin yapısını oluştururan parçaları ele alıp incelemek ve daha sonra parça bütünü ile kisi içerisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar görevli ve anlamlı kelimeler olduğu için parçadan bütüne gidi te önemli görevler üstlenir. Çünkü dil; kelime, kelime grupları ve cümlelerden meydana gelmektedir. Kelime, kelime

* Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-posta: serdaryavuz23@hotmail.com

grubu ve cümleler metin olu umundaki temel göstergelerdir. Bunların birbiriyle ili kisi ise anlam ve anlatımın açık, net ve anla ılır olmasını sa lar. te bu noktada metni olu turan öğeleri birbirine ba layan daha açık bir ifadeyle metnin ortaya çıkmasını sa layan unsurların en önemlisi ba laçlardır.

Bir dilin ba laç sayısının çoklu u o dilin ifade yetene inin seviyesini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Ba laçların sınırlılı ı ise çok sayıda kısa cümlelerle olu turulmu bir anlam ve ifade karma ıklı ı do uracak, dilin akıcılı nı önleyecektir. Ba laçların etkin bir ekilde kullanımı ile, anla ılması ve ifade edilmesi zor olan duygu ve dü ünceler daha rahat bir ekilde dile getirilecektir. Bir dilin akıcılı nı, ba laçlarla sa lanmı cümlelerin çoklu u daha net ifade etmektedir. Bu da bir bakıma o dilin geli mi lik seviyesini göstermektedir. “Ba laçların metin içerisindeki sık kullanımı günümüz dilbilim ara tırmalarında cümle üstü en büyük dil birimi olarak kabul edilen metnin en önemli yapı ve anlam örgüsünü te kil etmektedir¹.”

Dilin yapısı içerisinde son derece önemli bir bölüme sahip olan ba laçlara dil bilgisi kitaplarında daha çok edat ba lı ı altında hep bir alt ba lık ekinde yer verilmesi bizi bu konuda çalı ma yapmaya yöneltmi tir. “*Bütün bunlardan sonra ba laç nedir?*” sorusunu için ba laç teriminin tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi gerekecektir. Çünkü Türkiye Türkçesi gramerlerinde ba laç terimiyle ve ba lacın kapsamıyla ilgili görü ve anlayı farklılıkları böyle bir belirlemeyi zorunlu hale getirmektedir.

2. Ba laç Nedir?

Bu sorunun cevabını vermeden önce ba lacın bütün sözcük türleri içerisindeki yerini belirlemek daha do ru olacaktır. *Jean Deny* sözcük türlerini “ad, eylem ve ilgiç” olmak üzere üç grupta inceler. Ba laçlara da ilgiçlerin içerisinde yer verir².

Kononov; detaylı bir sözcük türü ayrımını veren gramercidir. *Kononov’a* göre Türkiye Türkçe- sindeki sözcükler biçim, sözdizimi ve anlam bakımından 11 bölüme ayrılmaktadır. Ad, sıfat, sayı sıfatı, adıl, eylem, belirteç, sonek, ba laç, ilgeç, ünlem ve yansıma sözcükler³.

Do an Aksan yönetiminde çıkan *Sözcük Türleri* adlı eserde ise Jean Deny’den itibaren önemli gramercilerimizin yaptıkları sözcük tasnifleri verildikten sonra sözcük türleri sekiz ba lık altında incelenmi olup ilgeç hariç bütün sözcük türlerine Latince adlar verilmi tir. Eserde ad, sıfat, adıl, ilgeç, ba laç, ünlem, eylem ba lıklarıyla sözcük türleri sekiz ba lıkta incelenmektedir⁴.

Zeynep Korkmaz da sözcük türlerinin sınıflandırılması ile ilgili kapsamlı bir de erlendirme yapmı tir. *Korkmaz’a* göre: “Kelimeler, sözdizimindeki yerleri ve i levleri bakımından anlamlı kelimeler ve görevli kelimeler olmak üzere ba lıca iki gruba ayrılmaktadır. “*simler, isim grubuna girenler (sıfat, zarf, zamir) ve fiiller anlamlı kelimeleri meydana getirmektedir. Anlamlı kelimeler isim ve fiillerin dı nda kalanlar ise (edat, ba laç, ünlem) görevli kelimeleri olu turmaktadır*”⁵.”

Zeynep Korkmaz Türkiye Türkçesi Grameri (ekil Bilgisi) adlı eserinde ise kelimeleri dört grupta incelemi tir. Bunlar; ad soylu olanlar (isim, sıfat, zamir, zarf), fiiller ve fiil soylu olanlar,

¹ Tahsin Akta , “Metin Olu umunda Ba laçların Yeri”, *Türk Dili Dergisi*, C. 1994/1, S.505, s. 55

² Jean Deny, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, (Çev. :A. U. Elöve), Maarif Matbaası, stanbul 1941, s. 955.

³ Do an Aksan, *Sözcük Türleri I*, TDK Yay., Ankara 1983, s. 23.

⁴ Do an Aksan, age, s. 24.

⁵ Zeynep Korkmaz, “Türkçede Edat Konusu ve Gramerlerimizde Bu Konu le ilgili Sınıflandırma Sorunu”, *Hasan Eren Arma am*, TDK Yay., Ankara 2000, s. 229.

görevli kelimeler (edatlar, ba laçlar), görevli ve anlamlı kelimeler (ünlemler) eklindedir. Korkmaz ba laçları görevli kelimeler sınıfında incelemi tir⁶.

Tahsin Banguo lu, Anahatlarile Türk Grameri adlı eserinde kelimeleri mana bakımından sekiz bölümde incelemi (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, rabıt, nida, fiil) ve ba laçları *rabıt* ba lı ı altında vermi tir⁷.

Muharrem Ergin'e göre sözcükler, asıl ve yardımcı kelimeler olmak üzere iki grupta incelenebilir. *Ergin*, isim ve fiillere asıl kelimeler edatlara ise yardımcı kelimeler demi tir⁸.

Ahmet Cevat Emre kelimeleri anlam, yapı ve dizim bakımından olmak üzere üç grupta incelemi ve ba laçları dizim bakımından kelimeler bölümünde sınıflandırmı tir. *Emre* ba laçlar için; "Sözcükler ve cümleler arasındaki her türlü ilgi ve ba ları i aretleme için kullanılan dil araçlarına ba laç denir"⁹ tanımını yapar.

Oya Kaynak Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler adlı eserinde sözcük türlerini "sözlüksel- ba ımlı biçimbirimler (fiiller), sözlüksel özgür biçimbirimler (ad, sıfat, belirteç), görevsel özgür biçimbirimler (yerde öncüller, ilgeçler, dereceleme öncülleri, yönverenler (ba laçlar))"¹⁰ ekinde incelemi tir.

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, Türk Dili El Kitabı'nda kelimeleri üçe ayırımı olup sim soylu kelimeler, fiil soylu kelimeler ve di erleri, diyerek ba laçları di erleri ba lı ı altında vermi lerdir¹¹.

Metin Karaörs ise sözcükleri asıl kelimeler ve yardımcı kelimeler" olarak de erlendirir ve ba laçları yardımcı kelimeler grubu adı altında inceler¹².

Ahmet Buran "Türkçede Kelimelerin Ekle mesi ve Eklerin Kökeni" adlı makalesinde sözcük türlerini iki grupta inceler. *Buran'a* göre sözcükler asıl kelimeler ve yardımcı kelimeler olmak üzere iki grupta incelenir. *Buran*, ba laçları yardımcı kelimeler grubunda de erlendirir¹³.

Görüldü ü üzere sözcük türlerinin tasnifi konusunda bir birliktelik yoktur. Ancak yapılan de erlendirmelerin ço unda ba laçlar edat kavramı ile birlikte görevli kelimeler sınıfında incelenmi tir. Türk gramerinde var olan edat ba laç karı ıklı ı ise bundandır. Ba laçların isim soylu kelimeler grubunda **anlamlı ve görevli** kelimeler içerisinde incelenmesi daha do ru olacaktır. Anlamlıdır çünkü; sözcükler ve cümleler arasında anlamsal ili kiler kurar. Görevlidir çünkü; sözcükleri ve cümleleri ba layıcılık fonksiyonu ile birbirine ba lar.

Ba laç teriminin Türk dilindeki yeri birtakım karı ıklıklara sebebiyet vermektedir. Bazı gramerciler ba laçları edatlarla birlikte de erlendirmiş ve edatlar konusu içerisinde bir alt ba lık olarak vermiş bazıları ise ba laçları müstakil bir sözcük türü olarak de erlendirmiş tir.

J. Deny de ba laçları müstakil bir sözcük türü olarak almamı tir. Ba lama görevindeki kelimeleri edatların içinde de erlendirmiş ve bunları üçe ayırarak incelemi tir. Deny, edat ba lı ı

⁶ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesinin Grameri (ekil Bilgisi)**, TDK Yay., Ankara 2007 s.193-1191.

⁷ Tahsin Banguo lu, **Anahatlarile Türk Grameri**, Dergah Yayınları, stanbul 1940, s. 26.

⁸ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bo aziçi Yay., stanbul 1993, s. 329.

⁹ Ahmet Cevat Emre, **Türk Dilbilgisi**, Cumhuriyet Matbaası, stanbul 1945, s. 19.

¹⁰ Oya Kaynak, **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, TDK Yay., Ankara 1979, s. 35-44.

¹¹ Nurettin Demir-Emine Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2003, s. 196-200.

¹² Metin Karaörs, **Türk Lehçelerinde Kar ıla tırma ekil ve Cümle Bilgisi (Cümle Tahlilleri)**, Akça Yay., Ankara 2005, s. 436.

¹³ Ahmet Buran, "Türkçede Kelimelerin Ekle mesi ve Eklerin Kökeni", **3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 209.

altında ba laçlar ve ünlemleri incelemi tir. Ba laçların tam bir tanımını vermeyerek kullanım ekileri üzerinde durmu tur¹⁴.

Edatlarla ilgili önemli bir eseri olan *Necmettin Hacıemino lu* da ba laçları edatlar içinde de erlendirip *ba lama edatları* ba lı ı altında incelemi tir¹⁵.

Muharrem Ergin ba laç terimini kullanmayarak ba laçların edatlar içinde ele alınması gerekti ini söyler ve *ba lama edatı* terimini kullanır¹⁶.

Tuncer Gülensoy da ba laçları edatlar ba lı ı altında inceleyip *Ba lama Edatı* terimini kullanan gramercilerimizdendir. *Gülensoy, Türkçe El Kitabı*'nda edatları üçe ayırırken (ünlem edatları, ba lama edatları, son çekim edatları) ba laçları *ba lama edatı* ba lı ı altında incelemi tir¹⁷.

Sezai Güne ' *Türk Dili ve Anlatım Bilgisi* adlı eserinde ba laçları edatlar ba lı ı altında *ba lama edatları* diye vermi tir. *Sezai Güne* ' de *ba lama edatları* terimini kullanmı tur¹⁸.

Kemal Demiray Temel Dilbilgisi adlı eserinde ba laçları tek bir yapı olarak ele almamı , kelime grupları içinde de erlendirmi tir¹⁹.

Tahsin Banguo lu Ana Hatlarile Türk Grameri'nde ba laçları *rabıt* ba lı ı altında toplamı tur²⁰.

Banguo lu, Türkçenin Grameri adlı eserinde bu kez ba laçları ba ımsız olarak incelemi ve *ba lam* terimini kullanmı tur²¹.

Kononov, ilgeçler ve ba laçları ayrı ba lıklar altında incelemi tir²².

Nurettin Demir Emine Yılmaz, Türk Dili El Kitabı'nda di erleri ba lı ı altında ba laçları inceler²³.

Mehmet Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi adlı eserinde e görevli sözcükleri söz öbeklerini ve cümleleri ba layan terim için *ba laç* kelimesini kullanmı tur²⁴.

Grönbech, Türkçenin Yapısı adlı eserinde ba laçlar için *ba* ' terimini kullanmı olup bu yapının Türkçeye yabancı oldu unu belirtmi tir²⁵.

Tahir Nejat Gencan Dilbilgisi adlı eserinde "Türkçede ba laçlar, sözcük türlerinin birço una oranla azdır. Kullanılanların birço u da Arapça ve Farsçadan alınmadır²⁶." diyerek ba laç terimini kullanmı tur.

¹⁴ Jean Deny, **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)**, (Çev. :A. U. Elöve), Maarif Matbaası, stanbul 1941, s. 636-676

¹⁵ Necmettin Hacıemino lu, **Türk Dilinde Edatlar**, M. E. B. Yayınları, stanbul 1984. S. 112-217

¹⁶ Muharrem Ergin, age, s. 332

¹⁷ Tuncer Gülensoy, **Türkçe El Kitabı**, Akça Yay., Ankara 2000, s.425

¹⁸ Sezai Güne , **Türk Dili ve Anlatım Bilgisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi. Rektörlük Matbaası, zmir 1999, s. 238

¹⁹ Kemal Demiray, **Temel Dilbilgisi**, nkılap Yayınevi, stanbul 1984, s. 194

²⁰ Tahsin Banguo lu, **Anahatlarile Türk Grameri**, Dergah Yay., stanbul 1940, s. 41

²¹ Tahsin Banguo lu, **Türkçenin Grameri**, TDK Yay., Ankara 2004, s. 390

²² Do an Aksan, age, s. 24.

²³ Nurettin Demir - Emine Yılmaz, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2003, s. 200.

²⁴ Mehmet Hengirmen, **Türkçe Dilbilgisi**, Engin Yayınevi, Ankara 1998, s. 175.

²⁵ K. Grönbech, **Türkçenin Yapısı**, (Çev.: Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 1995, s. 44.

²⁶ Tahir Nejat Gencan, **Dilbilgisi**, TDK Yay., stanbul 1971, s. 482.

Leylâ Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri adlı eserinde edat ve ba laç terimlerini *ba lama grubu* ba lı ı altında birle tirmi tir²⁷.

Kaya Bilgegil de *ba laç* terimini kullanmı tır²⁸.

Nurettin Koç, ba laç terimini kullanmı tır²⁹.

Haydar Ediskun ise *ba laçları* ba lı ba ına anlamları olmayan kelime grupları olarak niteler³⁰.

Mustafa Özkan vd. *ba laçları* söz diziminde *ba lama i levini* gören unsurlar olarak niteler³¹.

M. Ata Çatıkka , *Türk Dili ve Kompozisyon Kılavuzu* adlı eserinde *ba laçları* edatların alt kolu olarak de erlendirmi tir. Edatları sınıflandırırken u sıralamayı yapmı tır:1.) Çekim edatı, 2) Ba lama edatı (atıf, rabıt), 3) Kuvvetlendirme edatı, 4) Denkle tirme kar ıla tırma edatı, 5) aret edatları, 6) Soru edatı, 7) Cevap edatları, 8) Ünlem edatları, 9) Tekrar edatları³². Bu sınıflandırmayı yaparken *ba laç* terimi için *atıf* ve *rabıt* kavramlarını kullanmı tır.

Muhittin Bilgin ise *ba laç* terimini kullanıp *ba lacın* görevde ve anlam yakınlı ı bulunan kelime ve cümlelerle ili ki kurdu unu ifade eder³³.

Ba laçlar hakkında en geni bilgiyi veren *Zeynep Korkmaz* da *ba laçları* gramer birliklerini birbirine *ba layan*, anlam ili kileri kuran unsurlar olarak niteler³⁴.

Do an Aksan yönetiminde yayımlanan *Sözcük Türleri* adlı kitapta da *ba laçlarla* ilgili ayrıntılı bilgi verilerek u açıklamalar yapılmı tır: “*Ba laçlar* kelime, kelime grubu ve cümleler arasında anlam ili kisi kurarlar³⁵.”

Günay Karaa aç Türkçenin Söz Dizimi adlı eserinde *ba laçları* iki grupta incelemi tir. *sıralayıcı ba layıcılar* ve *açıklayıcı ba layıcılar*³⁶.

Janos Eckmann Ça atayca El Kitabı’nda *ba laçları* edat ba lı ı altında incelemi ve “Çekim edatlarının iki çe idi vardır: “Kelimleri ve yardımcı cümleleri birle tiren sıralama edatları, yardımcı cümleyi esas cümle ile birle tiren *ba lama* edatları³⁷.” diyerek *ba laçları* edatlara ba lı bir alt ba lık olarak de erlendirmi tir.

Oya Kaynak (Adalı)’nın kaleme aldı ı *Türkçede Ba laçlar* adlı makalede *ba laçların* sınıflandırılması ve kullanılı ları ile ilgili ayrıntılı bilgi vererek, *ba laçları* *ba lama i levi* gören kelime grupları olarak de erlendirmi tir³⁸.

²⁷ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi (Cümle Tahlilleri)*, Akça Yay., Ankara, s. 30.

²⁸ Kaya Bilgegil, *Türkçe Dilbilgisi*, Dergah Yay., stanbul 1982, s. 227.

²⁹ Nurettin Koç, *Yeni Dilbilgisi*, nkilap Kitabevi, stanbul 1990, s. 59-62.

³⁰ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, stanbul, s. 302.

³¹ Mustafa Özkan vd., *Yüksek Ö retimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi, stanbul 2007, s. 539.

³² M. Ata Çatıkka , *Türk Dili Kompozisyon Bilgileri*, Alfa Basım Yayım Da ıtım, stanbul 1996, s. 32.

³³ Muhittin Bilgin, *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Kültür Bakanlığı ı Yay., Ankara 2002, s. 310.

³⁴ Zeynep Korkmaz, age, s. 1091.

³⁵ Do an Aksan, age, s. 145.

³⁶ Günay Karaa aç, *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yay., stanbul 2009, s. 37.

³⁷ Janos Eckman, *Ça atayca El Kitabı*, (Çev. : Günay Karaa aç), Akça Yay., Ankara 2005, s. 134.

³⁸ Oya Kaynak, “Türkçede Ba laçlar”, *Türk Dili Dergisi*, Ankara 1969, C. XIX, S. 209, s. 697-705.

3. Terim Olarak Ba laç

Ba laçlar ile ilgili giderilmesi gereken bir di er konu ise adlandırma ile ilgilidir. Çünkü ba laçların adlandırılmasında oldukça farklı terimler kullanılmı tır. *Ergin ba lama edatları*³⁹, *Hacıemino lu ba lama edatları*⁴⁰, *Eckmann çekim edatları ba lı ı altında sıralama ve ba lama edatları*⁴¹, *Hengirmen ba laç*⁴², *Gencan ba laç*⁴³, *Grönbech ba lar*⁴⁴, *Kaynak ba laç*⁴⁵, *Ediskun ba laç*⁴⁶, *Banguo lu rabıt*⁴⁷, yine *Banguo lu Türkçenin Gramerinde ba lam*⁴⁸, *Demiray ba laç grupları*⁴⁹, *Emre ba laç*⁵⁰ terimleri kullanılmı tır. *Adalı* daha sonra ba laç terimi yerine *yönveren*⁵¹ terimini kullanmı tır. *Koç ba laç* terimini kullanmı tır.⁵² *im ek* ba laç öbe i ekinde adlandırmı tır.⁵³ *Bilgegil ba laç* terimini kullanmayı tercih etmi tir.⁵⁴ *Mansuro lu ba lama edatları* terimini kullanmı tır.⁵⁵ *Demircan ba layıcı*.⁵⁶ *Korkmaz* da önceleri *ba lama edatı* terimini kullansa da⁵⁷ daha sonra *Türkiye Türkçesi Grameri*'nde *ba laç* terimini kullanmı tır.⁵⁸ *Karaa aç ba lama edatları*, *Gabain* "Bir cümle ekseriya daha önceki cümle ile mantıki bir ba lantı olu turan kısa kelimeler yahut çok az uzun olmayan kelime gruplarıyla ba latılır." Bu açıklamalardan sonra terim olarak *Gabain cümle ba ı edatı* terimini kullanmayı uygun bulur.⁵⁹ Türkiye Türkçesi'nde terminoloji konusunda görülen farklı yaklaşımlar Ça da Türk Lehçelerinde görülmez. Ba laç terimi her lehçede karıklı a sebep vermeyen terimler ile kar ılanmaktadır. Türkiye Türkçesi dı ında günümüz Türk lehçelerinde görülen bizim ba laç diye adlandırdı ımız terimin kar ılı ı öyledir: Azerbaycan Türkçesi *ba layıcı*, Türkmen Türkçesi *soyuz-ba layıcı*, Gagavuz Türkçesi *baalayıcı*, Özbek Türkçesi *baglavci*, Tatar Türkçesi *terkagec*, Ba kurt Türkçesi *terkawes*, Kumuk Türkçesi *baylawuç*, Karaçay-Malkar Türkçesi *baylaw-baylam*, Nogay Türkçesi *tirkewi*, Kazak Türkçesi *ılaw-jalgavlık*, *ılav jlgav*, Kırgız Türkçesi *baylamta*, Altay Türkçesi *kolbaacı*, Hakas Türkçesi *palgandı*, Tuva Türkçesi *evilel*, or Türkçesi *soyuzpagla*,⁶⁰ Rusça *soyuz*⁶¹ eklindedir.

³⁹ Muharrem Ergin, age, 330.

⁴⁰ Necmettin Hacıemino lu, age, s. 113.

⁴¹ Janos Eckman, age, s. 135.

⁴² Mehmet Hengirmen, age, s. 175

⁴³ Tahir Nejat Gencan, age, s. 482

⁴⁴ K. Grönbech, age, s. 44

⁴⁵ Oya Kaynak, agm, s. 697-705

⁴⁶ Haydar Ediskun, *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, stanbul 1988, s. 302.

⁴⁷ Tahsin Banguo lu, *Anahatlarile Türk Grameri*, Dergah Yayınları, stanbul 1940, s. 41.

⁴⁸ Tahsin Banguo lu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., stanbul 2004, s. 390.

⁴⁹ Kemal Demiray, age, s. 193.

⁵⁰ Ahmet Cevat Emre, age, s. 505-521.

⁵¹ Oya Kaynak, *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*, TDK Yayınları, Ankara 1979, s. 41.

⁵² Nurettin Koç, age, s. 59-62.

⁵³ Rasim im ek, *Örneklerle Türkçe Söz Dizimi*, Kuzezy Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A. . 1987, s. 390.

⁵⁴ Kaya Bilgegil, age, s. 227.

⁵⁵ Mecdut Mansuro lu, "Türkçe Cümle Çe itleri ve Ba layıcıları", *TDK Yay., TDAY-B.*, s. 59.

⁵⁶ Ömer Demircan, "Türkçede Ba lam levleri ve Ba layıcıları", *Türk Dilbilim Konferansı Bildirileri*, 9-10 A ustos 1984, Bo aziçi Üniversitesi Yayınları, s. 31.

⁵⁷ Zeynep Korkmaz, "Türkiye Türkçesinde Edat", *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara 1999, s. 419-420.

⁵⁸ Zeynep Korkmaz, age, s. 1069

⁵⁹ A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev. : Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 1988, s. 415.

⁶⁰ Emine Gürsoy Naskali, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara 1997, s. 20.

⁶¹ Alaattin Mehmedo lu, Ahmet Buran, *Kar ıla tırmalı Dilbilgisi Terimleri Sözlü ü*, Nil Yay., Ankara 1994, s. 16.

Biz de çalı mamızda kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine ba layan bu gramer birli ine *ba laç-ba layıcı* demenin daha uygun olacağını dü ündük. Tarafımızca çalı mamızda esas te kil edecek olan *ba laç* terimi ng. ve Fr. da *conjunction*, Alm. *konjunktion*, Osm. *rabıt* kelimelerinin kar ılı ıdır. *Ba laç* konusunda üzerinde durulması gereken ilk sorun olan terim karma asını çalı mamız sınırları içerisinde yukarıdaki gibi adlandırdıktan sonra önceden bahsetti imiz terminoloji farkından ortaya çıkan tanım meselesi ise öyledir:

3. 1. Terim Olarak *Ba lacın Tanımı*

Necmettin Hacıemino lu *ba laçlara* tanım olarak; “*Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mana bakımından yahut ekil itibariyle birbirine ba layan sözlerdir*”⁶².” ifadesini kullanır.

Muharrem Ergin *ba lama* edatları için; “*Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri ekil veya mana bakımından birbirine ba layan onlar arasında bir irtibat kuran edatlardır*”⁶³.” ekinde de erlendirmesini yapar.

Tuncer Gülensoy *ba laçları* açıklarken; “*Kelimelerden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri ekil veya mana bakımından birbirine ba layan, onlar arasında irtibat kuran edatlara ba lama edatları denir*”⁶⁴.” ifadesini kullanır.

Sezai Güne *Türk Dili Bilgisi* adlı gramer kitabında *ba laçları*; “*Bunlar aynı, sözde yer alan birden fazla kelime veya kelime grubu arasında de i ik yönlü ili kiler kurmaya; iki cümleyi birbirine ba lamaya yarayan gramer unsurlarıdır*”⁶⁵.” diye açıklar.

Kemal Demiray Temel Dilbilgisi adlı eserinde *ba laçları* tek bir yapı olarak ele almamı , kelime grupları içinde de erlendirmi tir ve *ba laçları* “*Aynı çe itten birkaç kelimenin cümlede e görevde kullanılması halinde ba laçlarla ba lanmalarından meydana gelen gruplara ba laç grupları denir*”⁶⁶.” diye tanımlamı tır.

Tahsin Banguo lu Ana Hatlarla Türk Grameri’nde; “*Söz içindeki kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri ba lamaya yarayan kelimelere rabıt adını veririz*”⁶⁷.” demi tir.

Tahsin Banguo lu bir di er eseri *Türkçenin Gramerinde* ise *ba laçlar* için aynı anlama gelecek bir tanım kullanmayı tercih etmi tir: “*Söz içinde iki kelimeyi aynı de erde iki cümle unsurunu iki yargıyı ve bazen da iki paragrafı ba lamaya yarayan kelimelere ba lam (conjonction) adını veriyoruz*”⁶⁸.” demi tir.

Nurettin Demir, Emine Yılmaz Türk Dili El Kitabı’nda *ba laçlar* için: “*Kelimeler, kelime grupları ve cümleler arasında anlam ve biçim ili kisi kuran öğelerdir*”⁶⁹.” tanımını kullanırlar.

Ba laçlar ile ilgili detaylı incelemeler yapan *Oya Kaynak*, kelimeleri ya da cümleleri birbirine ba layan kelimeler olarak *ba laçları* nitelendirmi tir⁷⁰.

⁶² Necmettin Hacıemino lu, age, s. 112-217.

⁶³ Muharrem Ergin, age, s. 332.

⁶⁴ Tuncer Gülensoy, age, s. 426.

⁶⁵ Sezai Güne , age, s. 238.

⁶⁶ Kemal Demiray, age, s. 194.

⁶⁷ Tahsin Banguo lu, *Ana Hatlarla Türk Grameri*, Dergah Yay. stanbul 1940, s. 41

⁶⁸ Tahsin Banguo lu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 390.

⁶⁹ Nurettin Demir, Emine Yılmaz, age, s. 200

⁷⁰ Oya Kaynak, agm, s. 697.

Tahir Nejat Gencan *Dilbilgisi*'nde; "Anlamca ilgili cümleleri, tümceleri ya da görevde ögeleri ba lamaya yarayan sözcüklere ba laç denir"⁷¹." diyerek ba laçları açıklamı tır.

Leylâ Karahan, ba laç terimi yerine ba lama grubu terimini kullanarak;"Ba lama edatları ile birbirine ba lanmı iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdi i kelime grubudur"⁷²." diyerek ba layıcılık fonksiyonu üzerinde durmu tur.

Kaya Bilgegil de ba laçlar için;"Cümleler, belirtme grupları ve kelimeler arasında irtibat kurma a yarayan lâfızlara ba laç denir"⁷³." tanımını yapmaktadır.

Haydar Ediskun ba laçları; "Ba lı ba ına anlamları olmayan, fakat cümleleri ya da e - görevli kelimeleri ya da kelime öbeklerini hem biçimce hem de anlamca birbirine ba layan kelimelerdir"⁷⁴." diye belirtir.

Mehmet Hengirmen ba laçlar için;"E görevli sözcükleri, sözcük öbeklerini ve cümleleri birbirine ba layan sözcüklere ba laç denir"⁷⁵." tanımını yapmaktadır.

Mustafa Özkan vd.;"Söz diziminde aynı de erdeki kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine ba layan kelimelerdir"⁷⁶." diyerek ba laçları tanımlarlar.

Muhittin Bilgin; "Görevde ö eleri, anlamca ilgili tümceleri birbirine ba layan sözcüklere ba laç denir"⁷⁷." ekinde ba laçların tanımını yapar.

Ba laçlar hakkında en geni bilgiyi veren Zeynep Korkmaz da ba laçları; "Kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları ekil ve anlam bakımından birbirine ba layan ve yükledikleri i levleri ile, ba landıkları sözler arasında türlü anlam ili kileri kuran gramer ö eleridir"⁷⁸." ekinde açıklamaktadır.

Do an Aksan editörlü ünde hazırlanan *Sözcük Türleri* adlı kitapta da ba laçlarla ilgili ayrıntılı bilgi vererek u tanımı yapmı tır: "E görevli ya da birbiriyle ilgili sözcükleri, sözcük öbeklerini, özellikle tümceleri ba lamaya yarayan, bunlar arasında anlam ve kimi zaman biçim bakımından ba lantı sa layan ö elere ba laç adı verilir"⁷⁹."

Gramer kitaplarındaki adlandırmalar hariç ba lacın tanımı hemen hemen aynıdır. Buradan hareketle ba lacın tanımı ile ilgili sözlüklere bakıldı ında Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'ünde "e görevli kelimeleri veya önermeleri birbirine ba layan kelime türü, rabıt"⁸⁰." tanımı yapılmaktadır. *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*'te tanım olarak da "Kelime ve cümleleri birbirine ba lamaya yarayan edatlar"⁸¹." olarak geçmektedir. *Dil Bilgisi Terimleri Sözlük*'ünde "Tek ba ına anlamı olmayan, ancak e görevli kelimeleri, kelime öbeklerini veya cümleleri birbirine ba lamaya yarayan kelime türü"⁸²." diye tanımlanır. *Gramer Terimleri Sözlük*'ünde "Birden çok kelimeyi kelime grubunu veya cümleyi birbirine ba layarak aralarında çe itli yönlerden ilgiler kuran görevli

⁷¹ Tahir Nejat Gencan, age, s. 482.

⁷² Leyla Karahan, age, s. 30.

⁷³ Kaya Bilgegil, age, s. 227.

⁷⁴ Haydar Ediskun, age, s. 302.

⁷⁵ Mehmet Hengirmen, age, s. 175.

⁷⁶ Mustafa Özkan vd., age, s. 539.

⁷⁷ Muhittin Bilgin, age, s. 310.

⁷⁸ Zeynep Korkmaz, age, s. 1091.

⁷⁹ Do an Aksan, age, s. 145.

⁸⁰ Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara 1998, s. 196.

⁸¹ Örnekleriyle Türkçe Sözlük, MEB Yay., Ankara 1995, s. 223.

⁸² Ahmet Topalo lu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlü ü*, Ötüken Yay., stanbul 1989, s. 34.

kelimeler⁸³.” fadesi kullanılmı tır. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlük*’ünde ”Bir tümcede i lev açısından iki sözcük, iki sözcük öbe ini ya da hem aynı türden hem de ayrı i levli iki tümceyi birbirine ba layan biçimbirim, ba lam⁸⁴.” ekinde tanımlanmı tır. *Berke Vardar* editörlü ünde hazırlanan *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlük*’ünde yukarıdaki tanıma yakın bir kullanım söz konusudur⁸⁵.

Yukarıda verilen tanımlardan hareketle bizce de ba lacın tanımını u ekinde olmalıdır: *E· görevde veya e de erde birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ba layan ve bunların birbirleriyle bazen anlam bakımından bazen de ekil bakımından ba lanı kuran anlamlı ve görevli dil birliklerine ba laç denir.*

3. Ba laçların Özellikleri

1) Kelimeleri, kelime gruplarını, cümlelerin hatta paragrafların anlamca birbirine ba lanmasında kullanılan gramer görevli kelimelerdir.

fyonun merkezleri i fyon ve kut hya arasında n boy k y rle im merkezidir. (A II-23. 22)

memmed var ya oldurur r seslensem (NEKYA 1-27)

2) Ba laçlar dil birlikleri içerisinde ekil ba layıcılıklarının yanında anlam ba layıcılı ı da yapar.

han umumiyetle biraz zengin olursan boyle olur, fa at fakir olursan da ufağdan gecir. (AKYA 37-20)

yanı uzadımıyalım ha ondan s na bahciye vardım. (AE A 43-31)

3) Cümle ba layıcıları cümleler arasındaki konu ve anlatım bütünlü ünü, süreklili ini sa lar.

demi hafta yavt bi sene iki sene da ımı en son me ereme sevgilisi varımı . (K SB A 1-219)

4) Di er sözcük türleri (adlar, zarflar, edatlar) bazen ba laç olarak kullanılabilir. Ancak ba laçlar ba ka sözcük türleri yerine kullanılamaz.

urban bayramımız b le g cer gelgelelim ramazan bayramına. (D CCA 27-13)

ertesi amn aTı ayrı yenden kendi gafandan ole du unur (SKA 7-12)

hem ağladı hem konusurdu. hasılı ben sindi bi eyde esgiden canım yavrım ey varıdı bu o ur varıdı o ur. (HA II. 16. 93)

5) Ba laçlar vurguyu bazen kendinden önceki kelimenin son hecesine ta ır, ikilemelerin olu umuna katkı sa ladı ında ise vurguyu kendine ta ır.

u atır asılmayasıya beniki de gove gove tumeye atiyyen ileriye asılmadı.(AC A 40-47)

asab mi asabimi l . (ED A 19-4)

6) Ba laçların anlamları ve görevleri söz dizimi içerisinde ortaya çıkar.

⁸³ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlü ü*, TDK Yay., Ankara 2003, s. 32.

⁸⁴ Berke Vardar, *Dilbilim Terimleri Sözlü ü*, Multilingual Yay., stanbul 2002, s. 31.

⁸⁵ Berke Vardar, *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlü ü*, TDK Yay., Ankara 1980, s. 56.

7) Ba laçların; ba layıcılık fonksiyonu içerisinde birbirine ba lamak zorunda oldu u en az iki ögenin (iki kelime, kelime grubu, cümle) bulunması arttır. Ancak bazen ba laçlar *dü ünsel ba layıcılık* ve devrik *dü ünsel ba layıcılık* adı altında gizli ba layıcılık fonksiyonuyla da kullanılmaktadır. Daha çok peki tirme fonksiyonunun söz konusu oldu u bu durumlarda ba lanan öğelerden biri cümlede kullanılırken di eri dü ünsel olarak zihinden tamamlanır veya ba laç cümle olu mu içerisinde devrik bir ekilde cümle sonunda yer alabilir.

amma ate in yeme ba a oliyi. ya bunun cayın bile dadı olmyı baksana. (BKA I. 7. 41)

8) Sözcükleri ba lamalarının yanında peki tirme fonksiyonun ön plana çıktı ı ba layıcılı ın arka planda kaldı ı durumlar da vardır.

upamız bilem var. (ED A 15-26)

9) Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine ba ladıkları için cümle bilgisi içerisinde anlamsal bir bütünlük sa larlar.

10) Sözcük türü olan ba laçlar cümlenin ö esi olarak de il de cümle dı ı unsur olarak kar ımıza çıkarlar. Cümlenin herhangi bir ö esi olmazlar. Ancak aslında zarf görevli olan sözcükler cümle ba layıcılıklarının yanında zarf tümleci olarak da kullanılırlar.

bu da mı ab t diye neyse ali urdan adam dinnemi onnarı donmu gelmi . (EYA 1-26)

hem gible gapısı demi hem de en guzel apıyı yapmı . (DM A 6-44)

para gazanc n ole gitcen demi , ondan s na y demi . (AC A I-208)

11) Ba laçlar cümle ba nda ve cümle sonunda kullanılırlar. Ancak cümle sonunda kullanılanlar daha çok peki tirme göreviyle kar ımıza çıkar.

do umasala ac alaca la helbetde. (BYA 1-20)

12) Ba laçlar yapı olarak basit, türemi , birle ik ve öbekte mi ba laç olarak yapılanmı tır. Öbekte mi ba laçlar kelime grubu ekinde olan ve cümle ekinde olanlar olmak üzere iki gruptur.

13) Ba laçlardan kelime türetilmez.

5. Ba laçların Türkçe Söz Dizimindeki Yeri

Türkçe üzerine ara tırma yapan bütün gramercilerimiz, Türk dilinin ilk yıllarında hatta ilk yüzyıllarında, ba laç teriminin bulunmadı ını dile getirmektedir. Bunun sebebi olarak Türk dilinin cümle kurulu u ve anlam yapısı gösterilmektedir. Ba laçları ba lama edatı ba lı ı altında inceleyen *Ergin*'e göre Türkçede aslında ba lama edatı yoktu. Ba lama edatları Türkçede sonradan ve yabancı dillerin tesiri ile ortaya çıkmı tır. Onun için Türkçede kullanılan ba lama edatlarının büyük bir kısmı yabancı asıllıdır⁸⁶.

Edatlar üzerine dönemin en kapsamlı eserini kaleme alan *Hacıemino lu* da ba laçları ba lama edatları içerisinde incelemi ve konu ile ilgili unları söylemi tir: “*Bilindi i gibi eski Türkçede ba lama edatı yoktur. Gerçi daha çok tekit vazifesi gören o /ök, ma/me, ta ı, erki vb. ile cümle açıcısı olan altı, alı, ulatı ulayı, ançula, ançulayu gibi sözleri ba lama edatı olarak kabul*

⁸⁶ Muharrem Ergin, age, s. 332.

etmek mümkündür. Ancak Türkçe cümlelerin bünyesine sonradan girmiş çok çeşitli ba lama edatları ile mukayese edildiği zaman bu yukarıdakilerin ba lama vazifelerinin zayıf olduğu anlaşılmıştır.⁸⁷”

Zeynep Korkmaz Türkiye Türkçesinin ki Ba lacı ile ki üphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı adlı makalesinde konu ile ilgili olarak diğer gramercilerden farklı şeyler söylememektedir. “Bilindiği gibi Türk dili, temel yapısı bakımından ba laçlara pek elverişli olan bir dil değildir. Ba laç gerektiren birçok kelime ve cümle parçaları o kelimelerin art arda sıralanması kelimeler arasındaki duraklamalar yahut sıfat-fiil, zarf-sıfat ve edat grupları gibi gramer eklerinden yararlanarak kar ılanabilmektedir.”⁸⁸”

Mecdut Mansuro lu da Türkçede ba langıçta ba laç olmadığını savunur ve ba laç ihtiyacının isim fiil, zarf fiil ve çekimli fiillerle kar ılandı rılmı ifade eder. Buna göre; “Bilindiği gibi Türkçede aslında art cümlesi dışında yardımcı cümle (ba laç) yoktur. Ba ka dillerin yardımcı cümle ile bildirdiklerini Türkçe zengin isim fiilleri (participium) ve zarf fiilleri (gerundium) ile yani çekimli fiil (verbul finitum) veya bildirici (preadiciatum) sayılamayacak unsurlarla kar ılar. Ancak yabancı dillerle kültür alıverişi girdiği zamanlardan yani Uygur devresinden itibaren birinci derecede dini metinlerde aslına uygunluk istenmesiyle sözün sözüne tercüme sonunda Türkçeye (paralel) söz ve cümle ba lama edatları (conjunctio) ile çeşitli yardımcı cümleler ve bunları ba cümleye ba layan edatların girdiği görülür. Bundan da aslında Türkçenin ba lama edatı tanımayan bir dil olduğu anlamak gerekir.”⁸⁹”

Jean Deny’e göre Türkçenin yapısı ba lacın anlam ve görev bakımından kullanımına izin vermiyordu. “Bunun için 1) Türkçede ba lamayı zaruri hale getiren durumlarda Türkçe bu iki haddi çoğalttığı zaman sade bir yanda lık ile ba lamayı yeter görür. Örnek; ana baba, karı koca, dört be ... gibi. 2) Türkçede fiilden yapılan isimcil siygaların aldığı geli me nakıs cümleler tekiline yol açtığı için bunlar uyruk cümlelerin yerini tutmuş olarak ba laçların kullanılmasına artık lüzum bırakmamıştır.”⁹⁰”

Tahir Nejat Gencan diğer gramercilerimizin aksine Türkçede bugün de ba laç sayısının diğer sözcük türlerine göre çok az olduğunu dile getirir ve bunun sebeplerini şöyle sıralar: “a) Türk kısa anlatımı ye liyor. Birbirine ulanarak uzamı tümceler-Divan ça ı ve uzantısı bir yana-sivilmemi tir. b) Eylemsilerin bolca geli mesi ba laca olan gereksinmeyi önlemi tir.”⁹¹”

Ba laç sözcük türü için ba lar terimini kullanan Grönbech aslında Türkçede ba laç olmadığını söyler ve u ekilde devam eder: “Aslında ba lar Türkçeye yabancıdır; öyle görünüyor ki bunlar izahı güç çok az istisna ile kısmen olduğu gibi alınan yabancı kelimeler, kısmen de yerli dil malzemesi vasıtasıyla yabancı cümle kurulu na bakarak yapılan tekillerle yabancı dillerin tesiri altında meydana gelmişlerdir. Bundan dolayı bunlar Kitabe Türkçesi ile muhafazakar Kuzey a ızlarında hiç bulunmazlar. Sıralama kelimelerin yahut cümlelerin yan yana getirilmesiyle olur, alt sıralama görevini ise ince farklar gösterme kabiliyeti üstün sayısız fiil ekileri yapar; cümleleri birleştiren alt sıralayıcı ba lar Türkçenin yapısına bir tecavüzdür.”⁹²” diyerek ba görevli kelimelerin Türkçe söz dizimine aykırı olduğunu ifade eder.

Ba laçlar için ba lam terimini kullanan Banguo lu yukarıdaki gramercilerimizin aksine Eski Türkçeden beri ba lam iyle ilgili bir takım kelimelerin olduğunu bahseder. Ancak

⁸⁷ Necmettin Hacıemino lu, age, s. 112.

⁸⁸ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesinin ki Ba lacı ile ki üphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılığı 1, **Türk Dili Üzerine Ara tırmalar**, C: I, TDK Yayınları, Ankara 1961, s. 620-624.

⁸⁹ Mecdut Mansuro lu, “Türkçe Cümle Çeşitleri ve Ba layıcıları”, **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1955, s. 59.

⁹⁰ Jean Deny, age, s. 636.

⁹¹ Tahir Nejat Gencan, age, s. 482

⁹² K. Grönbech, age, s. 44-45

bunların sayıca az oldu undan söz eder. “*sıçgan takı sıkırkan Üzüm yegil, azu kagun yegil*”⁹³. Bunlara ba lı olarak *Banguo lu* Türkçede ba lam yapısının geç geli mesini iki sebeple açıklar: “1) *Türk dilleri ifade kısalı ı nedeniyle ba lamsızlı ı tercih eder. 2) Türkçe zengin bir zarf-füller sistemi geli tirmi olup ilintili ba lam cümleleri yerine daha çok karma ık zarf-fül cümlelerini kullanır*”⁹⁴.

Yukarıdaki gramercilerimizin ifadelerine göre Türkçedeki ba laçların geli imi iki ekilde kar ımıza çıkmaktadır:

1) *Grönbech, Deny, Gencan, Mansuro lu, Korkmaz, Ergin* Türkçede aslında ba laç olmadı ını ba laçların sonraki yüz yıllarda yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıktı ını dile getirirler.

2) *Hacıemino lu ve Banguo lu*’na göre Türkçede ba lama edatları ve ba lamların olu umunu sadece yabancı dillerin etkisiyle izah etmek yanlı olur.

Eski Türkçeden ba layarak günümüze kadar incelenen Türk dili grameri içerisinde ba laçların di er sözcük türleri kadar i lenmedi i kullanılmadı ı do rudur. Ancak bundan hiç ba laç yoktur manasına çıkarmak yanlı olacaktır. Ba laç ihtiyacı kelime ve cümlelerin art arda sıralanmasıyla kısmen de olsa sa lanmı tır. Köktürk yazıtlarında “*Türk budun atı küsi yok bolmazun tiyin.*”, “*Türk ulusunun adı sanı yok olmasın diye*”⁹⁵.” ekindeki kullanım ba laç yerine sözcüklerin ardı ardına kullanıldı ının i aretidir ancak “*yima “ve”; yana “yine”; ötrü “o halde”; ötkürü “ötrü”, azu “yahut, veya*”⁹⁶.” Köktürk metinlerindeki bu kullanımlar, Uygur metinlerindeki “*azu, amtı imdi o halde; amtı yana ve imdi; amtı yine, ançula, ançulayu öyle, imdi, yine; ançula yine yine öyle; anta basa bunun üzerine; anta kim, anta kirse bunun üzerine ondan sonra; antada basa ap yme... ap yme hem...hem; birök imdi, fakat, ise; inçe kaltı yani; inçip ancak, veya; kaltı ...ki; ötkürü –den dolayı, den beri; ötrü sonra; kayu yme ve yine; udu sonra; ulatu ve ba kaları, ve daha; yana yine*”⁹⁷ gibi ba laçların kullanım ekilleri çoktur. Bu kelimeler tespit edildikten sonra ve dönemin yazılı metinlerinin fazlala ması Türkçede ba laç sayısının varlı ını ispatlayacaktır.

Bir dilin bütünlü ü içerisinde ba laca ihtiyaç vardır. Dilin kullanımını açısından da ba lacın önemi çok fazladır. O halde Türkçedeki ba laç i levi nasıl kar ılanmı tır, ona bir bakalım: Yukarıda verilen ba laçların yanında ba laç i levi Türkçenin yazılı verilerini elde edebildi imiz ilk dönemlerinde kelime gruplarının ardı ardına sıralanması, birtakım eklerin bu görevi üstlenmesi ve birtakım kelimelerin ba laç görevini üstlenmesi bu ihtiyacı kar ılamı tır. *Zeynep Korkmaz* bu konu ile alakalı olarak *IV. Türk Dili Kurultayı*’nda unları ifade etmi tır: “*Her dil gibi Türkçenin de ba laca ihtiyacı olmu ; Türkçe bu ihtiyacı dilin yapı ve i leyi özelliklerinden yararlanarak türlü biçimlerde kar ılamı tır. Türkçede ba laç olu turan özel ekler yerine e de erli kelime ve kelime gruplarının yan yana sıralanması veya virgül ve noktalı virgüllerle birbirine ba lanması; yer yer bu görev için art ekinin, bazı edatların, çoklukla kalıpla mı veya kalıpla mamı zarf-fül ekillerinin veya di er bazı kelimeleri kullanılmı olması Türkçenin yapı ve özelliklerinden kaynaklanan ve dilin ba laç ihtiyacını hangi yollarla kar ıladı ını ortaya koyan göstergelerdir*”⁹⁸.

Karahanlı Türkçesi döneminden itibaren Türkçede ba laçların sayısı ve kullanımını git gide arttı tır. Bu dönemde verilen eserlerin geli mi li i ve bu eserlerin Türkçeyi i leme kapasitesi

⁹³ Tahsin Banguo lu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 393.

⁹⁴ Tahsin Banguo lu, *age*, s. 393.

⁹⁵ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bo aziçi Yay., 5. Baskı, stanbul 2000, s. 28

⁹⁶ A. Von Gabain, *age*, s. 415

⁹⁷ Zeynep Korkmaz, “Ba laçlar ve Türkiye Türkçesindeki Olu umları”, *IV. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 1083-1090.

⁹⁸ Zeynep Korkmaz, *age*, s. 1083-1085.

oldukça üst seviyelerdedir. Bu dönemdeki ba laçların sayısı Eski Türkçe ile kıyaslanamayacak kadar çoktur: “*abañ e er, eger/e er e er, ayet; hergiz asla, muhakkak; imdi/emdi nihayet; kalı e er, ayet; kim, meger demek ki; niteg kim/neteg kim/nitekim/niteki nitekim; takı ve, ile; vegeer e er/ ayet; velakin/velikin fakat, yana, yene/yine<yana ve gene; erinç belki; hem, me/me da, de; ok/ök da, de, dahi, hem... hem, kereg... kereg ya... ya/ya... yahud eklindedir*”⁹⁹.

Türkçenin gramer yapısı içerisinde var olan ancak Karahanlı Türkçesi döneminde iyiden iyiye kendini hissettiren ba laçlar Harezmi Türkçesinde de ciddi bir biçimde kullanılmaktadır: Harezmi Türkçesindeki ba laçlar u ekildedir: “*kaçan, kaçan kim, nice, nice kim, niteg, niteg kim, ni kim, tiyü, yoksa, çün, eger, ger, illa, meger, veli, velikin, yahud, da, da ı, ma, me, ni, o , ök, ta ihod, hem kerek, ni, ya, yahud’dur*”¹⁰⁰.

Yukarıda verilen bilgiler ı ında ba laç sözcük türünün gelişimini tamamen yabancı dillerin tesirine ba lı kılmak Türk diline haksızlık etmek olacaktır. Çünkü Türkçenin gelişimi ve i lenmi bir dil olması bunu gerekli kılmaktadır. Zira *yima ve; yana yine; ötrü o halde; ötkürü ötürü, azu yahut, veya*¹⁰¹.” kullanım ekileri Eski Türkçeden beri ba laçların varlığına örnek gösterilebilir.

6. Türkçede Ba laçların Olu umu

Ba laçların oluşumunu sadece yabancı dillerin tesirine ba lamayan Hacıemino lu’na göre Türkçenin bünyesine hem yabancı dillerden alınan hem de kendi imkânları ile te ekül eden bir çok ba laç girmi tir¹⁰². Birtakım gramerciler bunu Arapça ve Farsçanın etkisiyle olduğunu ifade etmektedirler. Jean Deny¹⁰³, Ergin¹⁰⁴, Mansuro lu¹⁰⁵. Yabancı dillerden alınan eserlerin de bunda etkisi olmu tur. *Banguo lu*¹⁰⁶, *Hacıemino lu* yabancı dillerin tesirinin tek sebep gösterilemeyeceğini ba laçların büyük bir ço unlu unun Türkçenin kendi bünyesinden çıktığını ifade ettikten sonra yazısının devamında unları ifade eder: “*Bunda geni ölçüde Türkçenin gelişimi ve i lenmi bir dil olmasının rolü vardır. Hatta Kutadgu Bilig’den itibaren bugüne kadar Türkçedeki di er edatların sayısı ve çe idi gittikçe azaldı ı halde ba laçların zenginleşmesi de bu fikri desteklemektedir*”¹⁰⁷.

Banguo lu ise sözcük türü olarak ba laçların yabancı dillerin etkisiyle oluştuğunu söylemenin yanlış olduğunu vurgulayıp alıntı bir takım kelimelerin bu sözcük türünü oluşturmaya yetmeyeceğini ifade eder. *Banguo lu*’na göre; “*Tercümeler yoluyla dilimize Farsça ve Arapçadan ba lam olan birçok kelime girmi oldu u bir gerçektir. Ancak bu kelime sınıfını Türkçeye yabancı dillerden geçmi saymak yersiz olur. Bunun organik olarak zarf-füllerden do mu oldu u a ikardır. (takı ile ulayı) Türkçede ba lamaların aslında zarf-füllerden gelmesi bulunmasının delili ve sonucu olan bir cihet de bunlardan bir takımının sona yapı ık (enclitique) olmalarıdır*”¹⁰⁸.

Mansuro lu ise tercüme eserlerin ba lama edatlarının Türkçeye girişinde etkili olduğunu ifade eder: “*Uygur devresinden itibaren birinci derecede dini metinlerde aslına uygunluk istedi i*

⁹⁹ Necmettin Hacıemino lu, “Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Kelime Aileleri”, *Türk Kültürü Ara tırmaları* (M. Ergin Arma anı), Yıl: XXVIII/1-2, Ankara, s. 185.

¹⁰⁰ Recep Toparlı, Hanifi Vural, *Kıpçak Türkçesi*, TDK Yay., Ankara, s. 46-48

¹⁰¹ A. Von Gabain, age, s. 415.

¹⁰² Necmettin Hacıemino lu, age, s. 112

¹⁰³ Jean Deny, age, s. 636

¹⁰⁴ Muharrem Ergin, age, s. 352

¹⁰⁵ Mecdut Mansuro lu, agm, s. 59

¹⁰⁶ Tahsin Banguo lu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 394

¹⁰⁷ Necmettin Hacıemino lu, age, s. 112.

¹⁰⁸ Tahsin Banguo lu, age, s. 394.

ile sözü sözüne tercüme sonunda Türkçeye sıra (paralel) söz ve cümle ba lama edatları ile çe itli yardımcı cümleler ve bunları ba cümleye ba layan ba lama edatlarının girdi i görülür¹⁰⁹.”

Ergin birtakım eserlerin tercüme sonucunda Türkçe asıllı olan ba lama edatlarının da isim ve fiil ekillerinin sonradan edatla ması sonucunda ortaya çıktı nı dile getirir¹¹⁰.

Deny Türkçeye yabancı dillerden giren ba lama edatlarının mahiyet de i tirdi ini ifade ederek; “Türk dili bunları müstakil edatlar olarak de il de uymaca enclitiqueler olarak yani bir nevi vurgulanmayan lahikalar suffixesnon accentues diye saymak meylindedir¹¹¹.” der.

Eski Türkçe döneminde ba laçların sayısının di er sözcük türleri kadar olmamasının ve zamanla ba laç sayısının artmasının sebeplerini öyle sıralayabiliriz:

- 1) Türkçenin i leni i ve geli mesi sonucunda ba laçların bir ihtiyaç haline gelmesi,
- 2) Bazı isim ve fiil ekillerinin sonradan ba laçla ması,
- 3) Yabancı dillerin tercüme eserlerin tesiri,
- 4) Yabancı dillerden alınan ba laçlar neticesinde Türkçede ba laçların sayısı sayıca oldukça artmış tır.
- 5) Eski Türkçe metinlerin azlığı da bir di er sebeptir. Belki Köktürkçeden elimize daha fazla metin kalsaydı çok daha fazla ba laç bulunabilirdi.

6. 1. Türkiye Türkçesi A ızları Metinlerinde Kullanılan Ba laçlar Söz Diziminde A a ıdaki ekillerde Yapılmaktadır

1. Bazı ba laçlar cümle eklindedir. Bunlar asli anlam ve görevlerinden sıyrılarak ba layıcılık görevi üstlenir: “bereket versin, bi ba tı , bir gorse, u var, ne yazık, biliy sun, bilmem...”

2. Bazı ba laçlar iki kelimenin öbeğe ip birlikte kullanılması sonucu olu mu tur: “ama fakat, bir türlü, bir ehdimal, hele bilhassa, bunun yanı sıra, büyük ihtimalle...”

3. Bazı ba laçlar kelime grubu ekinde olu mu lardır: “aynı ekilde, buna göre, bunun haricinde, daha do rusu, i in acı cası, yahut ki, sozun geli i, soz temsili...”

4. Bazı ba laçlar aynı sözcü ün tekrarıyla olu mu tur: “bazı... bazı..., bir... bir..., de... de..., hem... hem..., hem... hem..., ne... ne..., ya... ya...”

5. Bazı ba laçlar sözcük türlerinin tür kaybına u raması sonucu olu mu tur. Bu grubu özellikle zarf görevli sözcükler olu turur: “artık, ayrıca, boyle, boylece, demek, de il, once, sonra...”

6. Bazı ba laçlar birtakım sözcüklere getirilen yapım ekleriyle olu turulur: “bolelikle, co unlukla, diye, ile, ...”

7. Sayıca önemli bir yer tutan ba laç yapma ekli de kelimeye ise art ekinin eklenmesidir: “de ilse, h c delse, me erse, nasılsa, varsa, yoksa...”

¹⁰⁹ Mecdut Mansuro lu, agm, s. 59

¹¹⁰ Muharrem Ergin, age, s. 352.

¹¹¹ Jean Deny, age, s.

8. Bazı ba laçlar ise sözcüklere getirilen isim çekim ekleriyle olu turulur: “allahdır, allahtan, do rusu, sozun kısası, oylesine, orne in...”

9. Özellikle Türkiye Türkçesi a ızlarına has bir ba laç yapma yöntemi ise kelimelerin sonuna getirilen –m peki tirme ekli kullanımlardır: “ megersem, halbuysam, oysam, belkim, ke kem...”

10. Birtakım ba laçlar ise tamlama ekinde olup kelimelerin bir arada kullanılması sonucu olu mu öbekte mi yapılarıdır: “bunun üzerine, bu bakımdan, bundan dolayı...”

7. Ba laçlarda Anlam

Ba laçlar ile ilgili önemli sayılabilecek tartı ma konularından bir tanesi de ba laçların anlamlı veya anlamsız gramer birlikleri olup olmadıklarıdır. Bazı dilbilgisi kitapları ba laçları anlamsız sözcükler olarak benimsemektedirler. Do an Aksan yönetiminde olu turulan *Sözcük Türleri* adlı eserde konu ile ilgili unlar söylenmi tir: “*Burada özellikle belirtmek istedi imiz konu herhangi bir dilde anlamsız bir sözcük olmadı ı gibi sözcüklerin belirli kavramların anlatımı için yaratıldıklarıdır. Dilbilgisi çalı malarının verileri de bunu desteklemektedir*”¹¹².” Dolayısıyla bir sözcü ün anlamsız olmasının onun söz dizimindeki görevine aykırı oldu unu ifade eder.

Ergin ise bu sözcük türünü manaları olmayan sadece gramer vazifeli kelimeler olarak kabul eder. “*Bu kelime türünün tek ba larına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi kar ılamazlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle gramer vazifesi görürler. Onun için manalı kelimeler olan isim ve fiillerin yanında yer alarak vazife kazanırlar*”¹¹³.

Türkçede Ba laçlar adlı makalesiyle zamanında ba laçlar ile ilgili kapsamlı ara tırmayı yapan *Oya Kaynak* di er gramercilerin aksine ba laçları anlamlı kelimeler grubunda inceler. *Kaynak*’a göre; “*Ba laçlar ba ladıkları kelimeler ve cümleler arasında yakın bir anlam ili kisi kurarlar ve bu ili kiyi açıklarlar. Bunun için genellikle birbirinin yerine kullanılmazlar. Ba laçlara anlam bakımından yarı anlamlı kelimeler diyebiliriz. Çünkü anlamlarının bütünlenmesi ba ladıkları kelime ve cümlelere ba lıdır*”¹¹⁴. Dolayısıyla bunlara ba mlı biçim birimlerdir diyebiliriz.

Ediskun’a göre de ba laçlar ba lı ba ma anlamları olmayan kelimelerdir. Buna kar ılık tanımının devamında cümleleri, e görevli kelimeleri, ya da kelime öbeklerini hem biçimce hem de anlamca ba layan kelimelerdir¹¹⁵, diyerek ba laçları hem anlamlı hem de anlamsız dil birlikleri olarak kabul eder.

Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Ba laçlar, Ünlemler ve Zarf Filler eserinin yazarı *Tiken*’e göre ba laçlar da edatlar ve ünlemler gibi anlamsız kelimelerdir¹¹⁶, diyerek ba laçları anlamsız kelimeler grubunda de erlendirir.

Korkmaz da ba laçların özelliklerini sıralarken edatlar gibi tek ba ma anlamı olmayan kelimeler sınıfına sokarak onların anlamlı de il görevli kelimeler oldu unu dile getirir¹¹⁷.

¹¹² Do an Aksan, age, s. 134.

¹¹³ Muharrem Ergin, age, s. 329.

¹¹⁴ Oya Kaynak, agm, s. 697.

¹¹⁵ Haydar Ediskun, age, s. 302

¹¹⁶ Kamil Tiken, *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Ba laçlar, Ünlemler ve Zarf Filler*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 50.

¹¹⁷ Zeynep Korkmaz, “Ba laçlar ve Türkiye Türkçesindeki Olu umları”, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara, s. 1094.

Ercan Alkaya; *Haciemino lu'ndan* yaptığı alıntı ve de erlendirmelerine göre; bütün kelimelerin bir kökeninin oldu unu, her kelimenin mutlaka bir kökene dayandırılıp anlamlandırılacağını ifade eder¹¹⁸. *Haciemino lu'*nun bu sözü bugün isim ve fiiller dındaki kelime türlerinin de bir isim veya fiil kökünden çıkmı olduklarını göstermektedir. Ba laçların, zamanla farklı gramer birimlerini olu turdukları ve bir kısmının köklerle ili kilerinin takip edilememesi sonucu anlamlarını kaybettikleri anlamsız birimler gibi algılandıkları olmu tur. Sözcüklerin anlamsızlı ı bizim onları de erlendirir biçimimiz ile yakından alakalıdır. Zaten sözcük türleri köken olarak da isim ve fiil olarak ayrılmı tur. Dolayısıyla sözcükler üzerine tam bir etimolojik çalı ma yapılabilsen veya sözcüklerin tarihi metinler içerisindeki seyri takip edilebilse sözcük anlamlı bir yapıya kavu acaktır. Ancak kökenine inemedi imiz bazı ba laçlar ise anlamlı kelimeler ile birlikte kullanılarak yarı anlamlı kelimeler haline gelirler. Bazen de ba laçlar birlikte kullanıldı ı kelime ve kelime grubuyla anlam kazanır. Dolayısıyla ba laçları tamamen anlamsız kelimeler grubuna sokmak yerine *anlamlı kelimeler* veya *yarı anlamlı kelimeler* diye adlandırmak daha do ru olacaktır.

8. Ba laçların Görevleri

Ba laçlar sözcük türleri içerisinde her ne kadar anlamsız dil birlikleri olarak nitelendirilse de ba laçların cümleye anlam bakımından kattı ı yapılar çalı mamızın ilerleyen bölümünde verilecektir. Ba laçlar genel kabule uygun olarak daha çok görevli dil birlikleri olarak kar ımıza çıkar. Ba laçlar üzerinde de erlendirmeler yapan ara tırmacıların da gösterdi i bizim de tespit etti imiz kullanımlarına göre ba laçların görevleri a a ıdaki gibidir:

1) Ba laçlar cümlede aynı görevdeki dil birliklerini ba lar.

2) Anlamca birbiriyle alakalı cümleleri ba lar.

3) Çok sık olmamakla birlikte ek eylem olarak yüklem ve özne, nesne, tümleç olarak cümlede kullanılırlar.

9. Ba laçlarda Vurgu

Ba laçların vurgusu konusunda detaylı bir inceleme yapılmamı tur. Ancak bu sözcük türü olarak ba laçların tamamen vurgusuz oldu u anlamına gelmez. Ba laç kelime türünde vurgu di er kelime türlerine nazaran daha farklı olup yarım vurguludur.

Tek heceden olu an ba laçlar yarım vurgulu olup vurgu düzeyi çok alt seviyededir. Di er ba laçlar ise vurguyu son hecesine ta ır (ancak, yalnız, fakat gibi). Özellikle peki tirme görevinde bulunan birtakım ba laçlar (de, bile, dahi...) vurguyu kendisinden önceki kelimenin son hecesine ta ır. mi soru edatı vurguyu kendisinden önceki kelimenin son hecesine ta ır. Ancak bu durum *mi* soru edatının ba lama göreviyle kullanıldı ı durumlarda de i ir. Ba lama göreviyle kullanıldı ı cümlelerde mi soru edatı e de er ve e görevdeki kelimeleri ba ladı ı için vurgusuz bir ekilde kullanılır.

10. Ba laçların Tasnifi

Ba laç konusunda açıklı a kavu turulması gereken bir di er konu ise ba laçlar ile ilgili kapsamlı bir tasnif denemesinin yapılmamı olmasıdır. Yapılanlar ise hep bir ba lı ı eksik bırakılarak yapılan tasnif denemeleridir. *Ömer Demircan*, "*Türkçede ba lama i levi ve ba layıcılar*

¹¹⁸ Ercan Alkaya, *Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar*, Manas Yayıncılık, Elazı 2007, s. 17.

adlı makalesinde ba laçları “Oysa ba laçlar ba ımlıla tırıcı (subordinating) ve e leyici (coordinating) diye ikiye ayrılır¹¹⁹.” diyerek ba laçları iki grupta inceler.

Muharrem Ergin ise ba laçları edatlar üst ba lı ı içerisinde ba lama edatları alt ba lı ı ile tasnif eder. Ergin’e göre edatlar; ünlem edatları, ba lama edatları ve son çekim edatları olmak üzere üç çe ittir. Ba lama edatlarını da kendi arasında sıralama edatları, denkle tirme edatları, kar ıla tırma edatları, cümle ba ı edatları, sona gelen edatlar, kuvvetlendirme edatları olmak üzere altı grupta inceler¹²⁰.

Tahir Nejat Gencan *Dilbilgisi* adlı eserinde ba laçları sınıflandırmaya tabi tutmadan kullanılan ba laçlar ile ilgili örnek vermeyi yeterli bulmu tur. Ancak Gencan ba laçları yapılarına göre incelemi ve be gruba ayırmı tur. “1) Yalınç ba laçlar, 2) Türemi ba laçlar, 3) Bile ik ba laçlar, 4) Öbekle mi ba laçlar, 5) Yabancı kökenli ba laçlar¹²¹.”

K. Grönbech ba laçları *ba lar* terimi adı altında kullanır; sıralayıcı ba lar ve alt sıralayıcı ba lar olmak üzere iki ba lıkta inceler¹²². “*Türkçede Ba laçlar*” makalesinin yazarı Oya Kaynak ba laçları yapıları bakımından ve anlamları-görevleri bakımından inceler. Yapıları bakımından ba laçlar 1) Tek kelime halinde olanlar (yalın olanlar, birle ik olanlar) 2) Birlik halinde kullanılan ba laçlar (yalın olanlar, bile ik ba laçlar). Anlamları-görevleri bakımından ba laçlar ise üç grupta incelenir. 1) Kelime ba laçları, 2) Cümle ba laçları, 3) Kelime ve cümle ba laçları. Yazar cümle ba laçlarını ise ayrı ayrı hem görev bakımından hem de anlam bakımından inceler. Görev bakımından iki cümle arasında kullanılanlar ve iki cümle arasında kullanılanlar olmak üzere iki grupta de erlendirir. Anlam bakımından ise, kar ıtlık anlamı kazandıran cümle ba laçları, sebep anlamı kazandıran cümle ba laçları, özet anlamı kazandıran cümle ba laçları, ihtimal anlamı kazandıran cümle ba laçları, anlamı peki tiren cümle ba laçları. Ayrıca kelime ve cümle ba laçlarını anlam bakımından kendi içerisinde beraberlik anlamı verenler, seçme anlamı verenler, kar ıla tırma anlamı verenler ekinde olmak üzere 3’e ayırarak inceler¹²³.

Türkçe Dilbilgisi’nde Hengirmen ise ba laçları biçim bakımından dörde ayırarak incelemi ba laçların görev anlam bakımından durumunu ise örneklerle vermeye çalı mı tur: 1) Yalın ba laçlar, 2) Türemi ba laçlar, 3) Bile ik ba laçlar, 4) Öbekle mi ba laçlar¹²⁴.

Haydar Ediskun *Türk Dilbilgisi* adlı kitabında ba laçları herhangi bir tasnife tabi tutmamı tur ancak atımı dört madde ba lı ı ile ba laçları incelemi ba laçların anlamsal özelliklerini vererek geçmi teki kullanımlarını vermi tir¹²⁵.

Ba laçlar ile ilgili en geni sınıflandırmayı yapan Zeynep Korkmaz ba laçları kökenlerine göre, ekil ve ekil bilgisi yapılarına göre, i levlerine ve cümledeki yerlerine göre ba lıkları altında sınıflandırma yapmı tur. Korkmaz’a göre ba laçların sınıflandırması öyledir: I. Kökenlerine göre ba laçlar, a) Yabancı kökenli ba laçlar, b) Karı ik kökenli ba laçlar, c) Türkçe kökenli ba laçlar. II. ekil ve ekil bilgisi yapılarına göre ba laçlar, a) Tek kelimededen olu an ba laçlar, b) Çe itli kelime grubu halinde olan ba laçlar, c) ki veya daha çok kelimenin tekrarı ile olu an ba laçlar d) Cümle yapısında olan ba laçlar. III. levlerine ve cümledeki yerlerine göre ba laçları be grupta incelemi ayrıca cümle ba layıcısı niteli inde olanları ise kendi arasında anlam bakımından ele

¹¹⁹ Ömer Demircan, “Türkçede Ba lam levleri ve Ba layıcılar”, *Türk Dilbilim Konferansı Bildirileri*, 9-10 A ustos 1984, Bo aziçi Üniversitesi Yayınları, s. 47.

¹²⁰ Muharrem Ergin, age, s. 329

¹²¹ Tahir Nejat Gencan, age, s. 483

¹²² K. Grönbech, age, s. 44-48.

¹²³ Oya Kaynak, agm, s. 697-705.

¹²⁴ Mehmet Hengirmen, age, s. 175-196.

¹²⁵ Haydar Ediskun, age, s. 302-321.

almı tır. a) Sıralama ba laçları, b) Denkle tirme –kar ıla tırma ve seçme ba laçları, c) Peki tirme ba laçları, d) Nöbetle me ba laçları, e) Cümle ba layıcısı niteli indeki ba laçlar. Cümle ba layıcısı niteli inde olanların i lev bakımından sınıflandırılması. a) Açıklama bildiren cümle ba layıcıları, b) Sonuç bildiren cümle ba layıcıları, c) Üsteleme bildiren cümle ba layıcıları, d) Sebep bildiren cümle ba layıcıları, e) Zıtlık bildiren cümle ba layıcıları, f) Daha ba ka i lerde kullanılan cümle ba layıcı- ları¹²⁶. ekinde bir tasnif yapmı tır.

Ana Hatlarile Türk Grameri adlı eserde *Tahsin Banguo lu* rabıt terimi ile ba laçları kar ılamayı uygun bulduktan sonra rabıtlar kelime ve cümleleri muhtelif münasebetlerle ba larlar diyerek ba laçların anlam bakımından durumunu incelemeyi tercih etmi tır. Banguo lu'na göre rabıtlar; atıf (copulatif), mukayese (comparatif), bölünme (partitif), terdid (disjonctif), istidrak (adversatif), temyiz (concessif), art (conditionnel), sebep (causal), netice (consecutif), gate (final) gibi¹²⁷.

Banguo lu bu kez *Türkçenin Grameri* adlı yapıtında ise ba lam terimini kullanmı ba laçları daha ayrıntılı i lemi ba lama ili kileri ve ba lam çe itleri diye kapsamlı bir tasnife gitmi tır. Banguo lu'na göre; “I. Ba lama ili kileri ba lı ı altında 1) Ulama ba lamları, 2) Ayırtlama ba lamları, 3) Kar ıtlama ba lamları, 4) Alma ma ba lamları, 5) Üsteleme ba lamları, 6) Açıklama ba lamları, 7) Salt ba lamlar, 8) Yerverme ba lamları, 9) Sebep ba lamları, 10) Sonuç ba lamları, 11) Amaç ba lamları, 12) art ba lamları, eklindedir. Devamında ise on iki sınıfa ayrılan ba laçların ilk altısı yan yana ba lantı, sonraki altısı ise alt alta ba lantı kurarlar, diye bir açıklama getirmi tır. Ba lamların çe itleri bölümünde ba lamları köken itibariyle incelemeyi tercih etmi tır: Banguo lu'na göre ba lam çe itleri 1) Türkçe asıllı ba lamlar, 2) Birle ik ba lamlar, Yabancı asıllı ba lamlar ekinde üçe ayrılır¹²⁸.”

Ba laç sözcük türünü edat ba lı ı altında inceleyen ve bunu çekim edatlarının alt ba lı ı halinde veren *Janos Eckmann* kapsam olarak çok dar olan bir sınıflandırma yapmı tır. *Eckmann'a* göre çekim edatlarının iki çe idi vardır, bunlar; 1) Kelimeleri ve yardımcı cümleleri birle tiren sıralama edatları, 2) Yardımcı cümleyi esas cümle ile birle tiren ba lama edatları¹²⁹.

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz Türk Dili El Kitabında ba laçları i levleri bakımından sınıflandırmı lardır. 1) Sıralama Ba laçları, 2) Denkle tirme ba laçları, 3) Kar ıla tırma ba laçları, 4) Cümle ba ı ba laçları eklindedir¹³⁰.

Ba laçları edatlar ba lı ı altında ba lama edatları alt ba lı ı ile inceleyen *Hacıemino lu* ba lama edatlarında anlam ve görev bakımından ayırma gitmeden u ba lıklar altında incelemi tır: 1) Cümle ba ı edatları, 2) Asıl ba lama edatları, 3) Denkle tirme edatları. Ba lama edatlarını mana, ekil ve kullanılı bakımından u gruplara ayırır: a) Herhangi iki cümleyi ba layanlar, b) art cümlelerini ba layanlar, c) Cümle ba ı edatları. Ba lama edatlarını men ei ve te ekkül tarzı bakımından da üç gruba ayırır: a) Yabancı asıllı olanlar, b) Eskiden edat olarak kullanılagelenler, c) Edat durumunda kullanılan kalıpla mı kelime grupları. Ayrıca *Hacıemino lu* bizim ba laçlar ba lı ı altında inceledi imiz kuvvetlendirme ve kar ıla tırma-denkle tirme edatlarını farklı ba lıklarda incelemi ba lama edatlarından ayırmı tır¹³¹.

¹²⁶ Zeynep korkmaz, age, s. 1095-1136.

¹²⁷ Tahsin Banguo lu, *Anahatlarile Türk Grameri*, Dergah Yay., stanbul 1940, s. 42

¹²⁸ Tahsin Banguo lu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 390-395.

¹²⁹ Janos Eckman, age, s. 135.

¹³⁰ Nurettin Demir, Emine Yılmaz, age, s. 200

¹³¹ Necmettin Hacıemino lu, age, s. 112-269.

Ba laçların tasnif denemelerinde daha çok yapı, köken ve kullanılı özellikleri dikkate alınmıştır. Ba laçların görevlerine göre tasnifi arka planda kalmıştır. Ba laçların fonksiyonları ile ilgili tasnif denemeleri daha çok di er de erlendirmeler içerisinde kaybolup gitmiştir. Yukarıda gramer kitaplarında verilen ba laç sınıflandırmalarından sonra tarafımızca yapılan tasnif denemesi a a ıdaki gibidir: *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Ba laçlar* adlı çalı mamızda yukarıda vermiş oldu umuz tüm tasniflerden yararlanılmış olup en kapsamlısı yapılmaya çalı ılmıştır. Yaptı ımız tasnif denemesi a a ıdaki gibidir.

10.1. Yapıları Bakımından Ba laçlar

10.1.1. Basit Yapılı Ba laçlar: Kullanıldığı ı cümlelerde yapım eki almamış , herhangi bir kelime ile birleşmiş veya öbeğe bağlı ba laçlardır. “ahiri, allahdır, allahtan, ama, amma, arkasından, atıyorum, aynı, aynen, ayrı, bari, bereket, canım, de, daha, guya...” eklindedir.

10.1.2. Türemi : Yapılı Ba laçlar: Yapıları bakımından ba laçlar sınıflandırması içerisinde sayıca en az grubu oluşturan türemi yapıları ba laçlardır. Çünkü yukarıda da birkaç kez değinildi i üzere Türkçe ba laç türetmeye yatkın olan bir dil değildir. Dolayısıyla türemi yapıları ba laç eklende kar ımıza çıkan bu yapı sadece belirli kelimelerle sınırlı kalmıştır. “anca, acıkcası, kısacası, anlaşılabilir, demek, diye...”

10.1.3. Birleşik Yapılı Ba laçlar: İki ayrı kelimenin anlam kayması veya türemesi sonucu anlam ve yapıca birleşmiş oluşturan ba laçlardır. “ancak, belki, belki...belki..., bilakis, bilhassa, coşkunlukla, çünkü, oysa, oyleyse, neyse, halbuki, veyahut, meğerse, nitekim, sanki, halbuki...”

10.1.4. Öbeğe bağlı Ba laçlar: En az iki kelimenin bir takım kurallar çerçevesinde sonucunda bir araya gelerek oluşturulmuş kalıplaşmış dil birliklerine denir.

10.1.4.1. Kelime Grubu eklende Öbeğe bağlı Ba laçlar: Sıfat tamlaması, isim tamlaması, edat grubu, zarf-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, ünlem grubu gibi çeşitli gruplar halinde bulunan ba laçlardır. “allahın izniyle, Allahın emri, artı yani, asıl itibarıyla, aynı dediğim gibi, aynı esnada, hele bilhassa, bir türlü, bir deyimle, bir taraf bir...bir..., biri... biri de..., bu defa, bu bunun haricinde, bunun esasında, bunun yanında, bunun yanı sıra, bunun dışında, bunun sonunda, bunun için, bunun üzerine buna göre, bundan böyle, bundan kere, bundan sonra, büyük ihtimalle...”

10.1.4.2. Cümle eklende Öbeğe bağlı Ba laçlar: Herkesçe bilinen asıl anlamlarını anlam kayması yoluyla kaybeden ve kelimelerin kalıplaşması yoluyla oluşturulan cümlelik özelliklerini yitiren dil birliklerine denir. “ne yapalım, Allah selamet versin, Allah ne verdiğyse, Allah izin verirse, Allah var, anadın mı, arzu et, aslına bakarsan, ba-ba alım, bak annatayım, bereket versin, bir-bir mi la, bir-bir tı , bir görecen, bir de ne görsün, bir de baktık, bir de ba-mı , biliyorsunuz, bilmişsin, biliyosun, bilirsin, bilmem, bak sen...”

10.1.5. Yapısı Belirlenemeyen Ba laçlar: Taranan etimolojik sözlükler ve etimoloji ile ilgili bakılan makaleler sonucunda bir kısım ba laçların yapısı tespit edilememiştir. “ellelem, hazır, yalım...”

10.2. Köken Bakımından Ba laçlar

10.2.1. Türkçe Kökenli Ba laçlar: Ba laçlarda sayıca çokluk Türkçe ba laçlara aittir. Türk dilinin ba laç üretmeye ve kullanmaya yatkınlığını göstermesi açısından önemli bir tespittir: ayrı, atıyorum, besbelli, eğer, gine, eğer, eğer ne yapalım, anadın mı, anca, ancak, arkasından, artık, artı yo sa, aslına bakarsan, atıyorum, ayrıca, az daha, bak, başe, ba sana, bak sen, ba-ba alım, ba-ba te, bak annatayım, ba-ba indi, ba-ba am...ba-ba am..., belli, bir türlü, bir deyimle, bir-ba-mı la, bir-ba-tı , bir taraf, bir tek, bir görecen, biri...biri..., diyelim”

10.2.2. Yabancı Kökenli Ba laçlar: Türkçeye Arapça ve Farsçadan girmi ba laçlar ise a a ıdaki gibidir.

10.2.2.1. Arapça Kökenli Ba laçlar: “acaba, ahiri, ama, asla, bereket, bilakis, bilahare, bilhassa, binaenaleyh, galiba, gayrı...”

10.2.2.2. Farsça Kökenli Ba laçlar: “bari, cunku, eger, gah, gerçi, guya, ke ke, ki, meger, sade...”

10.2.3. Karı ık Kökenli Ba laçlar: Türkiye Türkçesi a ızlarında kullanılan bir kısım ba laçlar ise Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça, Türkçe-Fransızca, Arapça-Farsça, Türkçe-Arapça-Farsça eklinde olup iç içe geçmi kayna mı nitelikteki ba laçlardır:

10.2.3.1. Türkçe-Arapça Kökenli Ba laçlar: “ama genelde, artık gari, bazı... bazı da..., bereket versin, bu sebeple, bu sefer, ekseriyetde, ekseriyetle, emin ol, esas itibariyle, ...”

10.2.3.2. Türkçe-Farsça Kökenli Ba laçlar: “evet ama, gel ki, gene ki, ha ki, hani ya, hele ki, her neyse, hic de ilse, neyse ki...”

10.2.3.3. Arapça-Farsça Kökenli Ba laçlar: “belki, madem ki, maksat ki, tabi ki, tabi ya, veya, veyahut...”

10.2.3.4. Fransızca-Türkçe Kökenli Ba laç: normalde.

10.2.3.5. Türkçe-Arapça-Farsça Kökenli Ba laçlar: “helbette ki, essahdan ki, halbuki... zannet ki, ya... yahut da...”

10.2.4. Kökeni Belirlenemeyen Ba laçlar: Taranan etimolojik sözlükler ve etimoloji ile ilgili bakılan makaleler sonucunda bir kısım ba laçların kökeni tespit edilememi tir. “ellelem, haz r, yalım...”

10.3. Kullanımlarına Göre Ba laçlar

10.3.1. Sıralama Ba laçları: E de er ve e görevdeki art arda gelen kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri ba lar. “ama...ama..., bir...bir..., bir...bir de..., dA...dA..., desem... desem..., diyelim...diyelim... gerek...gerek, hem...hem..., ile, ister...ister..., olsun...olsun...,ve...”

10.3.2. Denkle tirme Ba laçları: Birbirine e it olan, biri di erinin yerini tutabilecek olan farklı iki unsuru birbirine ba lamak amacıyla kullanılan ba laçlardır. “vey , vey hufT da, ya, yahut..., ya...ya..., ya...ya da...”

10.3.3. Kar ıla tırma Ba laçları: Kar ıla tırılan birden çok unsuru birbirine ba layan ba laçlardır. “hem... hem..., ne... ne..., ya... ya...”

10.3.4. Peki tirme Ba laçları: Anlamcı birbiriyle alakalı olan iki ögeden birini di erine ba larken anlamca peki tirme ve ba layıcılık olarak da dü ünsel bir ba lama i levi üstlenen ba laçlardır. “acaba, alimallah, allah var, ama, amma, amma da, besbelli, de/da, dahi, ise...”

10.3.5. Nöbetle me Ba laçları: ki öge arasında çe itli yönlerden seçenekli bir ba lama i levi görürler. “bazen... bazen..., bazı... bazı..., bir... bir..., kimi... kimi...”

10.3.6. Cümle Ba layıcıları: Bu ba laç grubundakiler cümleleri ba lama görevi ile kullanılırlar. Ancak sıralama, denkle tirme, kar ıla tırma, nöbetle me ve peki tirme ba laçları da aynı zamanda cümle ba layıcısı olarak kullanılmı lardır. Türkiye Türkçesi a ızlarında sayıca zaten di erlerine göre oldukça fazla olan cümle ba layıcıları bu kullanıma sahip ba laçların da eklenmesiyle geni bir yer tutmu tur. Ancak bu gruptakiler sadece cümle ba layıcılarıdır. “acaba,

allahtan, ama, ancak, ancak ki, arkasından, artık, alan, asıl itibariyle, asla, atıyorum, aynı, bari, bereket, bereket versin, bereket versin ki, sebeple, bu durumda, bu şekilde, bu arada, bu sırada, bu acıdan, bunun haricinde, bunun esasında, bunun yanında, çünkü, de...”

10.4. Kullanım Yerine Göre Bağlaçlar

10.4.1. Cümle Ba ı Bağlaçları: Bu bağlaç grubundakiler kullanıldıkları cümlede cümle ba ı göreviyle kullanılırlar ve ba ında buldukları cümleleri ya kendisinden öncekine veya kendisinden sonraki cümlelere bağlarlar. “acaba, allahtan, ancak, ancak ki, arkasından, artık, bereket, bereket versin, bereket versin ki, beriyetden, besbelli, bilakis, bilhassa, hele bilhassa, binaenaleyh, bir türlü, bir deyimle, bir ba tı , bi yo...bi yo..., bunun için, bunun üzerine, buna göre bundan dolayı, canım, çünkü, de...”

10.4.2. Cümle Sonunda Kullanılan Bağlaçlar: “ ama, amma, ancak, artık, aslında, bah, ba am, ba sana, bari, belki, belli, besbelli, bile, de...”

10.4.3. Sadece Cümle Ba ında Kullanılan Bağlaçlar: Bu bağlaçlar cümleleri bağlayıp cümle ba ı bağlaç olarak kullanıldı ı gibi iki cümle arasında girmeden bir cümle ba ında da kullanılabilirler: “bari, belki de, e ari, esas, esasen, gayrı, gelelim, genelde, genellikle, guya, ha ki, halihazırda, haliyle, hele...”

10.4.4. Cümle çinde Kullanılan Bağlaçlar: “bile, de, dahi, de il, eger, ile, ise, ki, mı/mi, ve, veya, veya da...”

10.5. Bağlayıcılık Özelli ine Göre Bağlaçlar

10.5.1. Kelimeleri Bağlayanlar: “ama, amma, bir... bir..., biri... biri..., de/da, eger, gerek... gerek..., hem... hem..., ile, ise, ki, mı/mi, ne... ne...”

10.5.2. Kelime Gruplarını Bağlayanlar: “ama, amma, belki... belki..., bile..., bir... bir... biri... biri..., de/da, hem... hem de..., ve, veya...”

10.5.3. Cümleleri Bağlayanlar: “allahdır, allahtan, ancak, ancak ki, arkasından, artık, alan, belle ki, belli, bereket, bereket versin, bereket versin ki, besbelli, bilakis, bilhassa, hele bilhassa, binaenaleyh, bir de ne gorsun, bi de baktık, bi de bahımı , bunun dı ında, bunun sonunda, bunun için, bunun üzerine, buna göre, ...mukabil, bundan dolayı, bundan böyle, bundan kere, bundan sonra, büyük ihtimalle, canım, çünkü, de, uzatmayalım, uzun lafın kısası...”

10.6. Cümle Bağlayıcılarının Bağlama Biçimleri

10.6.1. Ba ında Bulundu u Cümleyi Kendisinden Önceki Cümleye Bağlayanlar: “ama, ancak, e er, elbet, evet ama, herhalde, ke ke, kısacası, lakin, maalesef, malum, malum ya, me er, me erse, üstelik, velhasıl, zaten...”

10.6.2. Ba ında Bulundu u Cümleleri Sonraki Cümlelere Bağlayanlar: “bak, bahdım ki, ba am, ba arsin ki, canım, diyelim ki, gelelim, gerci, madem ki, neyse ki, sozum ona...”

10.6.3. Her ki Cümleyi Tekrar Yoluyla Birbirine Bağlayanlar: “ama... ama..., amma... amma..., bazı... bazı..., bazı... bazıısı da, belki... belki..., bir... bir..., biri... biri..., biri... biri de..., biyo... biyo..., gerek... gerek..., ister... ister..., ha... ha..., hem... hem..., olsun... olsun..., ne... ne..., ya... ya...”

11. Görevlerine Göre Bağlaçlar

Tarad ımız eserlerin metin bölümlerinden tespit etti imiz bağlaçları görev bakımından 28 bağlaçlık altında inceledik.

- a) Açıklama anlamı ta ıyanlar
- b) Benzerlik anlamı ta ıyanlar
- c) Birliktelik anlamı ta ıyanlar
- d) Ekleme anlamı ta ıyanlar
- e) Genelleme anlamı ta ıyanlar
- f) Hatırlatma anlamı ta ıyanlar
- g) Dikkat çekme anlamı ta ıyanlar
- f) stek-Temenni anlamı ta ıyanlar
- ı) Kabullenme anlamı ta ıyanlar
- i) Kar ıla tırma anlamı ta ıyanlar
- j) Kar ıtlık anlamı ta ıyanlar
- k) Kesinlik anlamı ta ıyanlar
- l) Olasılık anlamı ta ıyanlar
- j) Olumsuzluk anlamı ta ıyanlar
- k) Onaylama anlamı ta ıyanlar
- l) Özetleme anlamı ta ıyanlar
- m) Peki tirme anlamı ta ıyanlar
- n) Pi manlık anlamı ta ıyanlar
- o) Sebep anlamı ta ıyanlar
- ö) Seçme anlamı ta ıyanlar
- p) Sıralama anlamı ta ıyanlar
- r) Sonuç anlamı ta ıyanlar
- s) Soru anlamı ta ıyanlar
-) art anlamı ta ıyanlar
- t) a kınlık anlamı ta ıyanlar
- u) Üsteleme anlamı ta ıyanlar
- ü) Varsayım anlamı ta ıyanlar
- v) Yakla ma anlamı ta ıyanlar

12. Sözcük Türlerinin Ba laç Olarak Kullanımına Göre

- a) simlerin ba laç olarak kullanımı
- b) Sıfatların ba laç olarak kullanımı
- c) Zamirlerin ba laç olarak kullanımı
- d) Zarfların ba laç olarak kullanımı
- e) Fiillerin ba laç olarak kullanımı

Türkiye Türkçesi a ızları metinlerinde tespit edilen ba laçlar a a ıdaki gibidir:

1. acaba	49. anca
2. af buyur	50. ancak
3. afedersin	51. ancağ ki
4. ahiri	52. anla ılan
5. aksine	53. arkasından
6. allahdır	54. arkasından da
7. allahtan	55. artık
8. allahın d rusu	56. artı : gari
9. allahalem	57. artı : yani
10. allahisa	58. artuğ yo sa
11. alla añ egmeti	59. arzu et-
12. allah bilir ki	60. asıl itibariyle
13. allah bilir	61. asla
14. allah bilir ya	62. aslında
15. allah etmesin	63. aslına bakarsan
16. allah i de	64. atıyorum
17. all n izin verirse	65. aynen
18. all n izniyle	66. aynı
19. allah ne verdiyse	67. aynı ki
20. allah selamet versin	68. aynı dedi im gibi
21. allah var	69. aynı esnada
22. allah vere de	70. aynı ekilde
23. ama	71. aynı vaziyetde
24. ama... ama...	72. aynı zamanda
25. ama belkim	73. aynı zamanda da
26. ama çünkü	74. ayrı
27. ama eralde	75. ayrıca
28. ama fakat	76. ayrıyeten
29. ama qayri	77. ayrıyeten de
30. ama gene de	78. az daha
31. ama genelde	79. az galsın ki
32. ama mutlaka	80. bağ
33. ama yalnız	81. bağ ki
34. ama zaten	82. ba : sen
35. aman nedir	83. bakam
36. amma	84. ba alım
37. amma mesela	85. bak bakam
38. amma... amma...	86. bağdım
39. amma fağat	87. bağdım ki
40. emme gayli	88. bakarsın ki
41. amma gene de	89. bağmı : ki olacağı i : de il
42. amma heralde	90. ba sana
43. amma i de	91. bak annatayım
44. amma da	92. bağ hele
45. amma ve lakin	93. ba : s i söyleyim
46. emme lekin	94. bak indii
47. emme yalnız	95. bari
48. anadın mı	96. bazan... bazan...

97. bazı... bazı...
98. bazı... bazı da...
99. bazısı... bazısı...
100. bazı... bazısı da...
101. bazısı... bazısı... bazısı da...
102. bazıları... bazıları...
103. bazıları... bazıları da...
104. bazısına... bazısına... bazısına...
105. bazı da
106. belki
107. bekim ki
108. belki de
109. belki... belki...
110. belle ki
111. belleirim ki
112. belli
113. bereket
114. bereket versin
115. bereket versin ki
116. beribenzer
117. beriyetden
118. besbelli
119. bilahare
120. bilakis
121. bilhassa
122. hele bilhassa
123. bil-...
124. biliyorsun ki
125. bil ki
126. biliyoñ ñu, biliyoñ mu
127. bilmem
128. bilemem
129. bildi~ m adarıyla
130. bile
131. binaenaleyh
132. bi ba -...
133. bir deyimle
134. bir ehdimal
135. bi görecen
136. bir görse ki
137. bir oldum ki
138. bi taraftan
139. bi teK
140. bir var ki
141. bir...bir...
142. bir...bir...de
143. bi...bi...bi de
144. bi ısım...bi ısım...
145. bi taraf...bi taraf...
146. bi yan...bi yan...
147. biri...biri...
148. biri... biri de...
149. birinin... birinin...
150. birisi... birisi...
151. birisi de...birisi de...:
152. biri(si)... birisi de...
153. birisi... birisi...birisi...
154. biri... biri... biri...
155. biri... biri... biri de...
156. birisi... birisi de...
157. bir sine... bir sine...
158. biri...di eri...
159. biri...öteki...
160. birisi...öteki de...
161. biri...biri...digeri...
162. birisi...birisini de...
163. bir daha
164. bir daha da
165. bir de
166. bi de ba - ...
167. bi defa
168. bi kere
169. bir de ne görsün
170. bir yol
171. bir yol da
172. biyo... biyo...
173. bir o ki
174. bizzat
175. bizatihi
176. boyul
177. böyle
178. böle ki
179. böylece
180. böylelikle
181. bu defa
182. bu defa da
183. bu le
184. bu kez
185. bu kerez de
186. bu arada
187. bu açıdan
188. bu bakımdan
189. bu durumda
190. bu sebeple
191. bu sebepten
192. bu sefer
193. bu sefer de
194. bu sırada

195. bu suretde
196. bu suret~ile
197. bu ekilde
198. bu yüzden
199. buna göre
200. bundan dolayı
201. bundan kere
202. bundan sonra
203. bundan so ra da
204. bunun dı ında
205. bunun esasında
206. bunun haricinde
207. bunun için
208. bunun üzerine
209. bunun yanında
210. bunun yanı sıra
211. büyük ihtimalle
212. canım
213. çünkü
214. çünkü niye
215. de, da
216. de... de...
217. daha
218. dahasını
219. daha da
220. daha do rusu
221. daha Türkçesi
222. daha sonra
223. dahi
224. de ki/ de kine
225. dedim
226. dedim ya
227. dedi im gibi
228. de il
229. de il de
230. de il ki
231. de ilise
232. de il mi
233. demek
234. demek ki
235. demek istedi im
236. demek olsun ki
237. demem
238. demeden... demeden...
239. demisen
240. dersin
241. darsen ki
242. derken
243. desem... desem...

244. diyecek
245. diye
246. diyelim
247. diyelim ki
248. diyelim... diyelim...
249. diyorum ya
250. d ru
251. do rudan do ruya
252. do rudur
253. do rusu
254. dolayısıyla
255. dolayısıyla da
256. dur
257. dur bakalım, dur bakayım
258. duydu uma göre
259. duydu um kadarıyla
260. dü ünebiliyo musun
261. a/e
262. e öylüyse
263. e ,indi
264. : gine
265. e gari
266. e i te
267. e ne yapalım
268. ebi soy
269. eger
270. eger de
271. e er ki
272. eger mümkünse
273. eh
274. eh i te
275. eh öyleyse
276. ehe
277. ekseri
278. ekseriya
279. ekseri de
280. ekseriyet
281. ekseriyet de
282. ekseriyetle
283. ek olarak
284. elbet
285. elbette
286. helbette ki
287. ele nasın eddiysa
288. ellelem
289. emin ol
290. emin ol ki
291. en azından
292. e er

293. e er ki
294. en iyisi
295. en nihayetinde
296. en önemlisi
297. en son
298. en sonunda
299. esas
300. esasında
301. esasen
302. esas itibariyle
303. essah
304. essahdan
305. essahdan ki
306. et ki
307. evel
308. evvelâ
309. evelden... sonradan
310. evelden... imdi/hinci...
311. evelden... hinci de
312. evelden... imdiyse...
313. evet
314. evet ya
315. evet ama
316. eyya ki
317. fakat
318. fakat ki
319. farz et
320. farz et ki
321. gâh...gâh
322. alan
323. galiba
324. gayri
325. gel
326. gel ki
327. gelelim
328. gel gelelim
329. gelelim olanlara
330. gene
331. gene de
332. gene ki
333. genelde
334. genellikle
335. genellikle de
336. genel olarak
337. gerçekte de
338. gerçekten
339. gerçi
340. gerek
341. gerek... gerek (se)...
342. gerekirse/gerekliyorsa
343. gör bak
344. görelim
345. görsen
346. gör galalım
347. güya
348. güya ki
349. ha
350. ha... ha...
351. ha ki
352. haçan ki
353. haddi zatında
354. hah
355. hâlâ
356. hala d /daha
357. hakikaten
358. hakikaten de
359. halbuki
360. halbuysa
361. halen
362. halen de
363. halen daha
364. halen daha da
365. hali hazırda
366. haliyle
367. hani
368. hani ya
369. hani belki
370. hani dedim ya
371. hasılı
372. hasılısı da
373. hasılı kelam
374. hatta
375. hatta da
376. hatta ki
377. hadi
378. haydi bakalım
379. haydi bakayım
380. hayır
381. haz r
382. hele
383. hele de
384. hele ki
385. hele bilakis
386. hem
387. hem de
388. hem... hem...
389. hem... hem... de

390. hep
391. hep de
392. hemen hemen
393. her... her...
394. her ki
395. her nasılsa
396. her neyse
397. her neyse de
398. her ne kadar
399. her ne desen
400. her nedense
401. her ne olursa
402. her ne olursa olsun
403. her nerden oldiysa
404. herhal
405. herhalde
406. hiç
407. h ç de
408. hiç de ilse
409. h ç olmazsa
410. heç de olmazsa
411. h ç unutmam
412. hinci, hindi
413. ho ;
414. hulâsa
415. hulasayı kelam
416. hülasayı kelam ki
417. hususi
418. icabında
419. icab_ederse
420. icab_olar ki
421. ihtimal ki
422. ile
423. ilkin... sonra...
424. ilkin... ondan sonra...
425. ilk önce... ondan s ra
426. illa
427. ille de
428. illa ki
429. inan
430. inanın
431. inan ki
432. inanmazsın, inanmazsınız
433. inan Allaha
434. inan olsun
435. inan et ki
436. inan ehdimat et
437. ister
438. isterse/istersen/ istersez
439. isterdum ki
440. ister... ister...
441. isterse... isterse...
442. ister dilerse... ister dilemezse...
443. ister istemez
444. ise
445. i gim
446. i in açıkçası
447. i in kötüsü
448. i te
449. i te gine
450. i te deyim ya
451. i de söyled miz gimi
452. i te anlattım
453. iyi ki
454. iyisi mi
455. y büliysin ki
456. y dedi ki
457. kâh... kâh ...
458. kat'iyen
459. kat'i suretde
460. ke ke
461. keza
462. kısaca
463. kısacası
464. ki/kim
465. kine
466. kimi... kimi...
467. kimi... kimi de...
468. kimisi... kimisi...
469. kimimiz... kimimiz...
470. kimisi... kimisi de...
471. kiminin... kiminin...
472. kimisi... di eri...
473. kimisinden... kimisinden...
474. kimisine... kimisine...
475. kimisini... kimisini...
476. kimisi... kimisi... kimiside...
477. kimisini ... kimisini ...
478. kimisi... kimisi... kimisi...
479. kimi de
480. kimisi de
481. kim bilir
482. lakin
483. lazım ki
484. maalesef
485. madem
486. madem ki
487. maksat

488. maksat ki
489. malum
490. malum ya
491. mecbur
492. mecburen
493. meger
494. meger ki
495. megerse (m)
496. meselâ
497. mı/mi
498. misal
499. misal olarak
500. muhakkak
501. muhakkak ki
502. mutlaka
503. mümkünse
504. mümkün mertebe
505. nasıl
506. nasılsa
507. nasıl olsa
508. nasıl olduysa
509. nasıl ki
510. ne... ne...
511. ne... ne de...
512. ne... ne... ne de...
513. ne bil-e...
514. ne bileyin i de
515. nedeceksin
516. nedense
517. neden dersin
518. nerden baksan
519. nedir adı
520. nerdeyse
521. neticede
522. neticesinde
523. neticede de
524. netice itibariyle
525. natica olara :
526. neyime gerek
527. neyime lazım
528. neyse
529. neysene
530. neyseydi
531. neyise uzatmiyağ
532. neyse ki
533. ne ba ını ar ıdam
534. ne benzer
535. ne çare ki
536. ne diyelim
537. ne deyim sana
538. ne de olsa
539. ne de olmasa
540. ne eddiysem
541. ne fayda
542. ne kadar olsa
543. ne mümkün
544. ne münasebet
545. ne olursa olsun
546. ne yazık ki
547. ne yapayım/ne yapalım
548. nihayet
549. nitekim
550. nitekim de
551. normalde
552. o bakımdan
553. o halde
554. o ki
555. onun için
556. o vesileyle
557. olma mı
558. olsa... olsa...
559. olsa olsa
560. olsa da olmasa da
561. olsa bile
562. olsa gerek
563. olsa gerek ki
564. olsun
565. olsun da
566. ...olsun ...olsun
567. olurdu olmazdı
568. ola ki
569. olur da
570. olur ki
571. olur ya
572. olmıya
573. olmıya ki
574. ondan kerim
575. ondan keyli
576. ondan soñra
577. ondan sona da
578. o nedenle
579. o sebepten
580. oysa (m)
581. oysa ki
582. öbür taraftan
583. öbür taraftan da

584. önce... sonra...
585. önce... s nadan...
586. önce... s ra da...
587. önce... ondan s ra
588. önce... indi...
589. önce... ondan sonra da
590. örne in
591. öyle
592. öyle ya
593. öyle mi
594. öyleyse
595. öylelikle
596. öyle anla ılıyor
597. öyle ki
598. ösen
599. peki
600. peki ama
601. sade
602. sadece
603. sakın
604. sanırım/sanırsın
605. sanıy ki
606. sanki
607. sanki de
608. say ki/saysın ki
609. sebep
610. sebebiyse
611. senin anlayaca ın
612. sırf
613. siz de bilirsiniz ya
614. sonra
615. sonra da
616. sonradan
617. sonadan da
618. sorsan
619. sözüm
620. sözün geli i
621. söz gelimi
622. söz mesela
623. söz temsili
624. sözün temsili
625. sözüm ona
626. sözüm yabana
627. ahsen
628. art olsun ki
629. ayet
630. imdi
631. imdi de
632. imdiyse

633. imdi ba /: imdi ba tım
634. öyle
635. öyle ki
636. unu da deyim
637. unu söyliy m
638. u var
639. tabiri caizse
640. ta ki
641. tabi
642. tabi ki
643. tabi ya
644. tebi n lıcağ
645. tahminen
646. tahmin edersem
647. tahmin etmiyorum ki
648. takdir edilirse
649. takriben
650. tama, taman
651. tamam
652. tamam mı
653. tam o sırada, tam o sıralarda
654. tam aksine
655. tek/teki
656. tek ki
657. teki... teki...
658. tekrar
659. temsil
660. tıpkı
661. tövbe
662. tut
663. tutsa tutsa
664. umumiyetle
665. umumiyetle de
666. umumi olarak
667. uzatma/uzatmayalım
668. uzun lafın kıyası
669. üsdelik
670. üsdelik de
671. valla/vallaha
672. var ya
673. varsın
674. varsa... yoksa...
675. ve
676. ve de
677. velakin
678. velhasıl
679. velhasılıkelam
680. vesselam
681. veya

682. veya da	709. yalnız
683. yan	710. yalnız ki
684. veyahut	711. yalnızca
685. veyahut da	712. yani
686. veyahut... veyahut...	713. yani türkçesi
687. veyahut ki	714. yanı i te b le
688. ya	715. yani ama
689. ya... ya...	716. yani hele
690. ya... veya...	717. yani hani
691. ya... yan...	718. yani misal
692. ya... veyahut da...	719. yani gine
693. ya... yahut da...	720. y nı nitekim
694. ya... yahut...	721. yani ya
695. ya... yoksa...	722. yazık
696. ya... yahut ki...	723. yerine göre
697. ya... veyahut...	724. yeter ki
698. yan... yan...	725. yok
699. ya da	726. yoğ ki
700. ya... ya da... / ya... ya... ya da	727. yoksa
701. yahut	728. yoğsa ki
702. yağut... yağut...	729. yoğ yo usa
703. yahuT da	730. zannet-
704. yan... yahut da...	731. zannet ki
705. yahut... yahut ki...	732. zahar
706. yağut... yağut... yan da...	733. zaten
707. yağud da... yağud da...	734. zira
708. yalım	

Türkiye Türkçesi A ızları metinlerinde tespit etti imiz ba laçlar yukarıdaki tabloda verilmi tir. Metinlerde tespit edilen ba laçlarda görülen fonetik ve morfolojik farklılıklar tabloda oldu u gibi gösterilmi , Türkiye Türkçesine uyarlanmaya çalı ılmamı tır. Ba laç tasnifinde kullanılan bölümlerde kullanım örnekleri verilmi tir. Ancak görevlerine göre tasnif edilen ba laçlarda kullanım örnekleri çalı manın hacmini artıracak ından verilmemi tir.

SONUÇ

Türkiye Türkçesi A ızlarında Ba laçlar adlı çalı ma; Türkiye Türkçesinden farklı olmakla birlikte standart dil ile birlikte yürüyen standart dilin kapsama alanı içerisinde varlı mını devam ettiren Türkiye Türkçesi a ızlarının ba laç kavramını nasıl kar ıladıklarını ortaya koyan bir çalı madır. Çalı ma Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yapılan derleme faaliyetleri sonucu ortaya konan tez, kitap, makale, bildiri metinlerinden ve inceleme bölümlerinden fi lenen ba laç- ba layıcı ile ilgili dil birliklerini kapsamaktadır. Çalı ma süresince 152 eserin metin bölümleri olarak yakla ık 18800 sayfa taranmı tır. Tespit edilen ba laçlar ve bunlarla ilgili vardı mız sonuçlar a a ıdaki gibidir:

1. Türkiye Türkçesi a ızlarında yapılan taramalar sonucunda 734 tane ba laç görevli dil birli i tespit edilmi tir. Bu veriler “Aslında Türkçede ba lama görevinde kullanılan kelime yoktur.” de erlendirmesinin çok eskide kaldı mın göstergesidir.

2. Tespit edilen ba laçlar kökenlerine göre incelendi i zaman ise 734 ba lacın 319 tanesi % 43,46'sı Türkçe, 82 tanesi %11,17'si Arapça, 32 tanesi %4,36'sı Farsça, 1 tanesi %0,14'ü Fransızca-Türkçe, 143 tanesi %19,48'i Türkçe-Arapça, 99 tanesi %13,49'u Türkçe-Farsça, 27 tanesi %3,68'i Arapça-Farsça, 26 tanesi %3,54'ü ise Türkçe-Arapça ve Farsça kelimelerin birlikte kullanılmasıyla oluştu. Hem yabancı kökenli ba laçlarda hem de karışık kökenli ba laçlar grubunda Arapçanın etkisi hissedilmektedir.

3. Yapısına göre ba laçlar incelendi inde ise kelime grubu ekinde öbele erekle kullanılanların sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Basit yapılu ba laçlar 115 tane %15,67, türemi yapılu ba laçlar 20 tane %2,72, birleşik yapılu ba laçlar 53 tane %7,22, kelime grubu ekinde öbele erekle kullanılanlar 360 %49,05, cümle ekinde öbele erekle kullanılanlar ise 181 tane olup yüzdesi %24,66'dır. Yukarıdaki veriler ışığında Türkçede ba laç türemesinin söz konusu olmadığı var olan türemi ba laçların ise tür ve ekinde i mesine u ramı kelimeler olduğu kanaatine vardık.

4. Cümle ekinde öbele erekle kullanılanlardan *ki* ba layıcısı ile yapılanlar 74 tane olup yüzdesi %10,08'dir. Bu da Türkiye Türkçesi ağzlarında *ki* ba layıcısının i lerli inin ve ba lama özelli inin oldukça fazla olduğu unun göstergesidir.

5. Kullanımlarına göre ba laçların en yaygın olanı cümle ba layıcılarıdır: Sıralama ba laçları 73 adet %9,95, denkle tirme ba laçları 32 adet %4,36, karışık tırma ba laçları 3 adet %0,41, nöbetle me ba laçları 14 adet %1,91, peki tirme ba laçları 17 adet %2,32 ve cümle ba layıcıları ise 592 adet olup yüzdesi %80,64'tür. Sıralama, denkle tirme, karışık tırma, nöbetle me ba laçları da aynı zamanda cümleleri ba ladı ı için cümle ba layıcısı olarak da gösterilmektedir. Yukarıdaki sayılar sadece kullanımına göre olanlara aittir. Ancak bunlar içerisinde sadece ile ve ise ba laçlarının cümle ba layıcılıkları söz konusu değildir.

6. Kullanım yerine göre ba laçlarda ise en çok kullanılan ba laç türü 726 kez ile cümle ba lacı ba laçlarıdır. Sadece cümle ba lacında kullanılanların sayısı ise 30'dur. Cümle içinde kullanılanlar ise 43'tür. Cümle sonunda kullanılan ba laçların sayısı ise 27'dir. Kullanım yerine göre ba laç sınıflandırmamızda bir ba laç cümledeki anlam ve görev durumuna göre cümlede ba lacında, içinde ve sonunda bulunabilmektedir.

7. Türkiye Türkçesi ağzlarında kullanılan ba laçlar yaygın olarak ba lacında bulundu u cümleyi kendinden önceki cümleye ba lamaktadır. Ba lacında bulundu u cümleyi kendisinden önceki cümleye ba layanların sayısı 613'tür. Bu da gösteriyor ki cümle ba layıcılarının asıl görevi önceki cümleyi açıklamak ve sonuç bildirmektir. Ba lacında bulundu u cümleyi kendisinden sonraki cümleye ba layanların sayısı ise 30'dur. Her iki cümleyi tekrarlama yoluyla ba layanların sayısı ise 112'dir. Bunlardan 20 ba laç ise ba lacında bulundu u cümleyi hem kendisinden önceki cümleye hem de kendisinden sonraki cümleye ba layarak çok yönlü bir ba layıcılık sa lar.

8. Ba laçlar; ba layıcılık özelli ine göre incelendi i zaman cümle ba layıcılarının çokluğu u görülmektedir. Kelimeleri ba layanların sayısı 32, kelime gruplarını ba layanların sayısı 17, Cümleleri ba layanların sayısı ise 728'dir. Hem kelime hem kelime grubu hem de cümleleri ba layanların ortak sayısı 15'tir. Bu da gösteriyor ki ba laçların asıl görevi iki cümleyi birbirine ba lamaktır.

9. Ba laçların cümlede kurdukları anlam ilikileri 28 başlıkta incelenmiş olup bunların sayısal değerleri ise şöyledir: Açıklama anlamı ba laçlar 350 tane %47,68 benzerlik anlamı ba laçlar 19 tane, birliktelik anlamı ba layan ba laçlar 24 tane, ekleme anlamı ba layan ba laçlar 42 tane %5,72, genelleme anlamı ba layan ba laçlar 13 tane, hatırlatma anlamı ba layan ba laçlar 4 tane, dikkat çekme anlamı ba layanlar 8 tane, temenni-istek anlamı ba layanlar 21 tane, kabullenme anlamı ba layanlar 19 tane, karışık tırma anlamı ba layanlar 19 tane, karışıklık anlamı ba layanlar 31 tane,

kesinlik anlamı ta ıyanlar 15 tane, olasılık anlamı ta ıyanlar 54 tane, olumsuzluk anlamı ta ıyan ba laç 21 tane, onaylama anlamı ta ıyan ba laçlar 34 tane %7,29, özetleme anlamı ta ıyan ba laçlar 18 tane, peki tirme anlamı ta ıyanlar 51 tane, pi manlık anlamı ta ıyan ba laçlar 4 tane, sebep anlamı ta ıyan ba laçlar 15 tane, sıralama anlamı ta ıyan ba laçlar 22 tane, sonuç anlamı ta ıyan ba laçlar 69 tane %9,40, soru anlamı ta ıyan ba laçlar 18 tane, art anlamı ta ıyan ba laçlar 23 tane, a kınlık anlamı ta ıyan ba laçlar 15 tane, üsteleme anlamı ta ıyan ba laçlar 25 tane, varsayım anlamı ta ıyan ba laçlar 11 tane, yakla ma anlamı ta ıyan ba laçlar ise 3 tanedir.

10. ncelenen ba laçlarda görevlerine göre en çok kullanılanlar; açıklama, sonuç, olasılık ve peki tirmedir.

11. Cümle ba layıcıları bazen tekli kullanımı (ama, çünkü, velakin) bazen de ba ka ba laçlarla öbekte erek (ama fakat, çünkü niye) kullanımı tır. ki kelime ekinde öbekte erek kullanılanlar anlamlarından sıyrılarak yeni anlamlar kazanmı lardır.

12. Birtakım ba laçların kullanım alanı Türkiye Türkçesi ile aynı iken çalı mamız esnasında tespit etti imiz sadece Türkiye Türkçesi a ızlarında kullanılanlar da vardır. Ahiri, belleirim ki, beriyetden, beribenzer, bir yol, boyul, bu gale... ekinde kullanılan ba laçların sayısı 19'dur.

13. Bir ba laç birden fazla görevde kullanılabilir. Örne in ama; açıklama, ekleme, kar ıla tırma, pi manlık, sıralama gibi görevlerde kullanılmaktadır.

14. Ba laçların önemli bir bölümü ise kar ıdaki bir insana konu uyormu niteli inde olanlardır. Dolayısıyla bu ba laçların konu ma esnasında hazırlıksız bir ekinde olu tu u söylenebilir. Aslına bakarsan, bakalım, bak bakalım, nedir adı, neden dersin...

15. Asli görevi ba laç olan kelimeler cümlenin herhangi bir ögesi olamazlar. Ancak zarf görevli kelimeler cümle ba layıcısı olarak kullanıldı ı zaman zarf tümleci olarak kullanılırlar. Tür de i imine u rayarak ba laç olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda fiilimsiler de ba laç yapımında kullanılan bir di er dil birli idir. Fiilimsiler içerisinde ise zarf fiiller (-e, -rken, ...meden ...meden) ba laç yapımında di erlerine göre daha i lek bir yapıdadır.

16. Türkiye Türkçesinde oldukça sık bir ekinde kullanılan ba laçlar Türkiye Türkçesi a ızlarında kullanım sıklı nı, yaygınlı nı kaybetmi tir. Ve ba layıcısı Türkiye Türkçesi a ızlarında kullanım yaygınlı ı ve sıklı nı kaybetmi tir.

KULLANILAN ÇEVRE YAZI (TRANSKRİPSİYON) ARETLERİ

aretler

- : Normalden uzun ünlü
- ˘ : Normalden kısa ünlü
- : Yarı yuvarlak ünlü
- ˙ : Yarı ince yarı kalın ünlü
- ˚ : kız ünlü i areti
- ˛ : Ulama i areti
- ˜ : Yükselen ton i areti

Ünlüler

- ı : uzun a sesi
- á : a ile e arası ünlü
- â : Yarı yuvarlak a-o arası ünlü
- ä : Açık e sesi
- ı̇ : Uzun e sesi
- ε : Çok kapalı e
- ı̇ : e ile i arası ünlü
- î : ı ile i arası ünlü
- ı̇ : Uzun ı sesi
- ı̇ : Kısa ı sesi
- ó : o ile ö arası ünlü
- ú : u ile ü arası ünlü

Ünsüzler

- F : v ile f arası duyulan bir ünsüz
- ɸ : Tonlu arka damak ünsüzü
- ɸ̥ : Sızıcı tonsuz art damak ünsüzüdür
- ɸ̥ : Nefesli h sesi
- ɸ̥ : Kalın ünlülerle kurulan katı, patlamalı art damak ünsüzü
- ɸ̥ : Yarı tonlu art damak ünsüzü.
- K : Katı patlamalı, yarı tonlu ön damak ünsüzü
- l : Ön damak l'si
- ñ : Damak n'si
- P : Katı patlamalı, yarı-tonlu, çift dudak ünsüzü
- : Akıcı titretilmiş tonlu, di'eti ünsüzü

KISALTMALAR

- Alm.** : Almanca
Age. : Adı geçen eser
Agm. : Adı geçen makale
C : Cilt
Fr. : Fransızca
ng. : İngilizce
Osm. : Osmanlıca
S : Sayı
s : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
Yay. : Yayınları
AC A : Acıpayam ve Çameli (Denizli) İçeleri A zı
AE A : Ankara Evren İçesi A zı
AKYA: Akçada ve Yöresi A ızları
BYA : Bartın ve Yöresi A ızları
BKA : Bayat Köyleri A zı
D CCA: Diyarbakır ili Çüngü ve Çermik A zı
DM A : Divri i Merkez İçe A zı
ED A : Edirne li A ızları
EYA : Eski ehir ve Yöresi A ızları
A : scephisar ve hsaniye A zı
K SB A: Karaman li Sarıveliler ve Ba yayla İçeleri A zı
NEKYA: Ni de li Elmalı Kasabası ve Yöresi A ızları
SKA : Sarıcakaya A zı
HA : uhut ve Yöresi A zı

KAYNAKLAR

- ABAZ Ay e, **Çorum- skilip ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2004.
- ACARLAR Kevser, “mi Ekinin Türülü Kullanılı ları”, **Türk Dili Dergisi**, A ustos, Ankara 1970, C: XXII, S. 227, s. 358-363
- ACER Fatih, **Yerköy ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2003.
- AKALIN Haluk ükrü, “Eski Anadolu Türkçesinde Çün, Çünkü, Çünkükim Cümle Ba ı Edatlarıyla Kurulmu şim Cümleleri”, **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I** (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 59-65.
- AKALIN ükrü Haluk, “EAT’de Cümle Ba ı Edatlarıyla Kurulmu Cümleler”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1995, C. 1995/1, S. 518, s. 156-163.

- AKALIN İsmail Haluk, “Dede Korkut Kitabında Meger ile Kurulan Cümleler Üzerine”, **Uluslararası Dede Korkut Bilgi Öleni** (6-10 Ekim 1998), Konya 1998, s. 1-14.
- AKÇAM Murat, **Torul ve Kelkit Yöresi Ağızları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1999.
- AKÇATA Ahmet, **Çay Yörük Ağzı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 1996.
- AKÇAY Halit, **Sivashlı Ağzı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 1997.
- AKIN Lemi, Türkiye Türkçesinde Bağlaçlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2004.
- AKSAN Doğan, **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 1, 2, 3**, TDK Yay., Ankara 1980.
- AKSAN Doğan, **Sözcük Türleri I**, TDK Yay., Ankara 1981.
- AKTA Tahsin, “Metin Oluşumunda Bağlaçların Yeri”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1994, C. 1994/1, S.505, s. 53-63.
- AKYOL Senem, **Manisa Merkez Kuzeybatı Köylerinin Ağız Özellikleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi 2006.
- ALKAYA Ercan, **Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar**, Manas Yayıncılık, Elazığ 2007.
- ALKAYA Ercan, “Eski Türkçede –qına Ekini Türk Lehçelerinde Ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Kullanımı Üzerine”, **Turkish Studies**, Volume 3/4, S. 10, s. 77-101.
- ALTINDI Deniz, **Kayseri li Gömürgen Kasabası Ağzı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2004.
- ARAT Reşit Rahmeti, “Türkçede Kelime ve Eklerin Yapısı”, **Makaleler I**, TKAE Yayınları, Ankara 1987, s. 1047-1052.
- ARSLAN Sema, “Türkiye Türkçesinde Küçültme ve Pekiştirme Kavramları ve –cık Eki Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 2002, S. 603, Mart, s. 224-228.
- ATABAY Neşe vd., **Türkiye Türkçesinin Sözdizimi**, TDK Yayınları, Ankara 1981.
- ATALAY Besim, **Türk Dilinde Ekler ve Kökler**, TDK Yayınları, İstanbul 1942.
- ATAY Ayten, “Eski Türkçede ma / me Edatının Anadolu Ağızlarındaki Kalıntısı”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 2002, S. 610, Ekim, s. 826-828.
- ATMACA Emine, **Korkuteli ve Yöresi Ağızları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- AVCI Yusuf, **Amasya Aydınca Ağzı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi 2002.
- AYDIN Mehmet, “da / de Edatı ile İlgili Yayınlanmamış Bir Yazı Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, S. 574, Ekim 1999, s. 881-884.
- AYDIN Mehmet, **Aybastı Ağzı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1992.

- BA CI Hasan, **Sarıcakaya A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 1997.
- BALCI Naci, **Gönen ve Köyleri A ızlarının Ses ve ekil Özellikleri**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2000.
- BALCI Naci, “Hiç ve ne... ne... Üzerine” **Ça da Türk Dili**, S. 126, s. 11-15, Aralık.
- BALCI Naci, “Edat Ba lamında Sözcük Türlerine Yeni Bir Bakı ”, **Dil Dergisi**, S. 122 (Ekim-Aralık), s. 7-17.
- BANGUO LU Tahsin, **Anahatlarile Türk Grameri**, Dergâh Yay., stanbul 1940.
- BANGUO LU Tahsin, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- BARUTÇU-ÖZÖNDER Sema, “Türkçede Edat Kavramı”, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı I** (22-23 Ekim 1993), TDK Yayınları, Ankara 1995, s. 73-74.
- BA DA Cahit, **Akçada Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, nönü Üniversitesi 1992, Malatya.
- BA TÜRK Mehmet, “Ama Ba lacına leti imsel Sözcelem Açından Bir Bakı ”, **Ça da Türk Dili**, S. 34, s. 22-25, A ustos
- BAYDAR Arzu Ertane, “+ki Eki Üzerine”, **TDK Yay., TDAY-Belleten 2004/II**, Ankara, s. 31-48.
- BAYRAKTAR Fatma Sibel, **Kayseri Merkez İçe A zı**, Yayınlanmamı Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi 2000.
- B LGEG L Kaya, **Türkçe Dilbilgisi**, Dergah Yay., stanbul 1982.
- B LG N Muhittin, **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz**, Kültür Bakanlığı ı Yay., Ankara 2002.
- BOZKURT Fuat, **Türkiye Türkçesi**, Cem Yay., stanbul 1995.
- BURAN Ahmet, **Keban, Keban, Baskil ve A ın Yöresi A ızları**, TDK Yay., Ankara 1997.
- BURAN Ahmet, “-ık Ekinin Anadolu A ızlarında Kullanılı ı”, TDK Yay., **TDAY Belleten**, Yay., Ankara 1999, s. 11-18.
- BURAN Ahmet, **Anadolu A ızlarında sim Cekim (Hal) Ekleri**, TDK Yay., Ankara 1996.
- BURAN Ahmet, “Türkçede Kelimelerin Ekle mesi ve Eklerin Kökeni”, **3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996**, TDK Yay., Ankara, s. 207-214.
- Buran Ahmet, **Makaleler**, (Haz. : Ercan Alkaya, S. Kaan Yalçın, Murat engül), Turkish Studies Yay., Birinci Baskı, Ankara 2008.
- BURAN Ahmet-ALKAYA Ercan, **Ça da Türk Lehçeleri**, Akça Yay., Ankara 2001.
- BURAN Ahmet- LHAN Nadir, **Elazı Yöresi Söz Varlı ı**, TDK Yay., Ankara 2008.
- BÜLBÜL Gülfiye, **Bahkesir Bigadiç A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Bahkesir Üniversitesi 2007.

- ☞ BÜYÜKAKKA Ahmet, **Ni de ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1996.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, “Konya linin Ermenek A zı”, **TDK Yay., TDAY B.**, Ankara 1972, s. 1- 16.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, **Anadolu A ızlarından Toplamalar**, TDK Yay., Ankara 1994.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, **Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I. Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, sparta, Aydın, zmir, Burdur, Antalya, Mu Ja, Denizli, Kütahya Vilayetleri A ızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, **Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II. Oyunlar, Tekerlemeler, Yanılmaçlar ve Oyun İstihlaları-Konya, sparta, Burdur, Kayseri, Çorum, Ni de Vilayetleri Oyunları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, **Anadolu lleri A ızlarından Derlemeler**, TDK Yay., Ankara 1995.
- ☞ CAFERO LU Ahmet, **Orta Anadolu A ızlarından Derlemeler Ni de, Kayseri, Kır ehir, Yozgat, Ankara vilayetleri ile Af ar, Saçkaralı ve Karakoyunlu Uruklarının A ızları**, TDK Yay., Ankara 1995
- ☞ CEM LO LU smet, “Eski Anadolu Türkçesi Söz Diziminde Çün’lü Cümleler”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1999, C. 1994/1, S. 510, s. 409-513.
- ☞ CENG Z Murat, **Saimbeyli (Adana) A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazı 1998.
- ☞ CEYLAN Nazife, **Haldun Taner’in Öykülerinde Cümle Ba layan Ba laçlar**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi 2005.
- ☞ CIKIA Marika, “Peki tirilmi Kelimeler Türk Dilinde” **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 291-299.
- ☞ C N Ali, “Hayır Kelimesi ve Türkçede Kullanılı ı Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 2000, C. 2000/2, S. 582, Temmuz, s. 39-49.
- ☞ ÇA ATAY Saadet, “Türkçede ki>erki”, TDK Yay., **TDAY-B.**, Ankara 1988, s. 245-250.
- ☞ ÇEL K Mehmet, “da’nın levleri” **Dilbilim Ara tırmaları**, Simurg Yayınları, Ankara 1999, s. 25-32.
- ☞ Ç FTÇ Musa, “Tanzimat Dönemi ve Günümüz Romanlarında Cümle Ba layıcı, Ba laçların levleri ve Kullanım Sıklıkları”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 2007, C. XCIII, S. 662, s. 147-161.
- ☞ ÇOLAKO LU Bülent Kahraman, **Trabzon A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ni de Üniversitesi 2003.
- ☞ DEL CE H. brahim, **Türkçe Sözdizimi**, 2. Baskı, Kitabevi Yayınları, stanbul 2003.
- ☞ DEL CEO LU Fatma, **Gesi, A ırnas, Mimarsinan ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2002.
- ☞ DEM R Necati, **Ordu li ve Yöresi A ızlarından Derlemeler**, TDK. Yay., Ankara 2001.
- ☞ DEM R Necati – en Ülker, **Sivas li ve Yöresi A ızları**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.

- DEM R Necati-Özkan Aydo du, **Giresun lli ve Yöresi A ızları**, Giresun Valili i Yay.,Giresun 2009.
- DEM R Nurettin – Yılmaz Emin, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2003.
- DEM R Nurettin, “Türkçede Vurgu, Türk Gramerinin Sorunları”, **TDK Yay.**, 22 Mart 2002, Ankara 2002.
- DEM RAY, Erdiñ, **Kepsut İçesi ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ni de Üniversitesi 2003.
- DEM RAY Kemal, “Edatlar Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1968, C. XVIII, Nisan, S. 199, s.13-15.
- DEM RAY Kemal, “de Ba lacı”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1974, C. XXX, S. 271, s. 933-935.
- DEM RAY Kemal, **Temel Dilbilgisi**, nkılap Yayınevi, stanbul 1984.
- DEM RCAN Ömer, “Türkiye Türkçesinde Vurgulama ve Odaklama”, **TDK Yay.**, **TDAY-B**, Ankara 1978-79, s. 157-163.
- DEM RCAN Ömer,“Türkçede Ba lam levleri ve Ba layıcılar”, **Türk Dilbilim Konferansı Bildirileri**, 9-10 A ustos 1984, Bo aziçi Üniversitesi Yayınları, s. 31-48.
- DEM RCAN Ömer, **Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Bile meleri**, 2. Basım, Papatya Yayıncılık, stanbul 2005.
- DENY Jean, **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)**, (Çev. :A. U. Elöve), Maarif Matbaası, stanbul 1941.
- DENY Jean, **Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları**, (Çev. : Oytun ahin), TDK Yay.,Ankara 2004.
- DER N smail, **Acıpayam ve Çameli (Denizli) İçeleri A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1995.
- Derleme Sözlü ü**, Türk Dil Kurumu Yay., Türk Tarih Kurumu Basımevi, C.12
- DEVELL O LU Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Yayınevi, Ankara 1984.
- D NAR Talat, **Ba makçı ve Dazkırı A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2006.
- D ZDARO LU Hikmet, **Tümcebilgisi**, TDK Yayınları, Kalite Basımevi, Ankara 1976.
- DOBUR Battal, **Kadirli A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 2002.
- DO AN Gürkan, “Ama Ba lacına Edim Bilimsel Bir Bakı ”, **Dilbilim Ara tırmaları**, Hitit Yay., Ankara 1994, s. 195-205.
- DO AN brahim, **Bünyan ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1991.
- DO AN aban, **Sivas Merkez İçe ve Köyleri A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2001.

- 📖 DÜLGER Ersan, **Banaz İçesi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2007.
- 📖 EBUZZ YA Tevfik, **Ne Edatı Neyfi Hakkında Tetebbuat**, stanbul 1909
- 📖 ECKMAN Janos, **Ça atayca El Kitabı**, (Çev. : Günay Karaa aç), Akça Yayınları, Ankara 2005.
- 📖 ECKMAN Janos, “Ça ataycada Yardımcı Cümleler”, **TDK Yay., TDAY-B**, Ankara 1959, s. 27-58.
- 📖 ED SKUN Haydar, **Türk Dilbilgisi**, Remzi Kitabevi, stanbul 1988.
- 📖 ELGÜN Abdullah, **Akkı la ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1993.
- 📖 ELÖVE Ali Ulvi, “da/de Üzerine Bazı Dü ünceler”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1958, S. 81, s. 454-456.
- 📖 ELÖVSET Abdullayev, Z., Türk Dillerinde Ba ımlı Birle ik Cümlelerin Evrimi Üzerine, **Bilimsel Bildiriler**, TDK Yay., Ankara 1952, s. 519-523
- 📖 EMRE A. Cevat, “Türkçede Cümle”, **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1954, s. 105-180.
- 📖 EMRE A. Cevat, **Türk Dilbilgisi**, Cumhuriyet Matbaası, stanbul, 1940.
- 📖 EMRE Ali Ozan, ne...ne... Ba lacının Kullanımı Konusunda Tahir Balcı'nın Yanılıgısı Var, **Ça da Türk Dili**, S. 130, s. 20-23, Aralık
- 📖 ERC LASUN Ahmet B. -Olçay, Selahattin-Aslan, Ensar, **Arpaçay Köylerinden Derlemeler**, TDK Yay., Ankara 1998.
- 📖 ERC LASUN Ahmet Bican, **Kars li A ızları**, TDK Yay., Ankara 2002.
- 📖 ERDEM Mehmet Dursun, “Anadolu A ızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine” **Turkish Studies**, Volume 3/3 Spring, s. 201-504.
- 📖 ERDEM, Mehmet Dursun, **Asarcık A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi 2001.
- 📖 ERDO AN, Ferhat, **uhut ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2007.
- 📖 EREN Hasan, **Türk Dilinin Etimolojik Sözlü ü**, Bizim Büro Basımevi, 2. Baskı Ankara 1999.
- 📖 EREN M. Emin, **Zonguldak-Bartın-Karabük leri A ızları**, TDK Yay., Ankara 1997.
- 📖 ERG N Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bo aziçi Yay., 5. Baskı, stanbul 1993.
- 📖 ERG N Muharrem, Orhun Abideleri, Bo aziçi Yay., stanbul 1998.
- 📖 ERGÜL Çi dem, **Gesi Yöresi A ız Ara tırması Folkloru Halk Edebiyatı Etno rafyası**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1999.
- 📖 ERSOY Necan Asım, **Fethiye A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Mu la Üniversitesi 2001.
- 📖 ERTEN Münir , **Diyarbakır A zı**, TDK Yay., Ankara 1994.

- FERAH Aysel, “Dü ünçe ve Bilgi Yapılarının Olu umu Açısından Zarf ve Edatlar”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Bildiriler I**, (20-26 Eylül 2004), TDK Yay., Ankara 2004, s. 1159-1196.
- GABA N A. Von, **Eski Türkçenin Grameri**, (Çev. : Mehmet Akalın), TDK Yay.,Ankara 1988.
- GAL P Güner, “Türkiye’de Kelime Etimolojisi Üzerine Yayımlanan Makalelere Dair Bir Bibliyografya Denemesi”, **Türklük Bilgisi Ara tırmaları**, Vol. 30/II, 2006 Ankara 2006.
- GECE K. Mehmet, “Türkiye Türkçesinde Ba lı Cümle”, **Türk Dili Dergisi**, Ekim, C: 1998/II, S: 562, Ankara, s. 332-339
- GED ZL Mehmet, **Kavaklıdere ve Yöresi A zı**, Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Mu la Üniversitesi 1999.
- GEMALMAZ Efrasiyap, **Erzurum li A ızları I, II, III**, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- GENCAN T. Nejat, “Ne...Ne Ba lacı Üzerine”, **Türk Dili Dergisi C. XXI**, S. 220, Ankara 1970, s. 264-271.
- GENCAN T. Nejat, “Edat Tümleçleri”, **Türk Dili Dergisi**, Eylül, C. XVI, S. 192, Ankara 1967, s. 907-911.
- GENCAN T. Nejat, “Edatlar ve Edat Tümleçleri”, **Türk Dili Dergisi**, Mart, C. XVII, S. 198, Ankara 1968, s. 680-684
- GENCAN T. Nejat, **Dilbilgisi**, TDK Yay., stanbul 1971.
- GÖ Ü Be ir, “Türkçede Cümlemsilerin Kurulu u Ve Temel Cümleci e Ba lanma ekiller”, **TDK Yayınları, TDAY-B**, Ankara 1969, s. 89-142.
- GÖKÇUR Engin, **Van ve Merkez Köyleri A ızları**, Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2006.
- GÖNEN Mehmet Emin, **Van Gölü Kuzey Havzası A ızları**, Dicle Üniversitesi 2003.
- GRÖNBECH K., **Türkçenin Yapısı**, (Çev. : Mehmet Akalın), TDK Yay., Ankara 1995.
- GUVK Keziban, **Kayseri- ncesu lçesi Suba ı Köyü A zı**, Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2004.
- GÜL Rıza, **Gaziantep Barakları A zı**, Yayımlanmamı Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana 1999.
- GÜL Rıza, **Kilis Merkez ve Köyleri A ızları**, Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi 1993.
- GÜLENSOY Tuncer, **Kütahya Yöresi A ızları**, TDK Yay., Ankara 1988.
- GÜLENSOY Tuncer, **Türkçe El Kitabı**, Akça Yay., Ankara 2000.
- GÜLENSOY Tuncer, **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlü ü**, TDK Yay., Ankara 2007.
- GÜLENSOY Tuncer-BURAN Ahmet, Tunceli Yöresi A ızlarından Derlemeler, Bo aziçi Yay., stanbul 1993
- GÜLENSOY Tuncer-BURAN Ahmet, **Elazı Yöresi A ızlarından Derlemeler I**, TDK Yay., Ankara 1994.

- 📖 GÜLENSOY Tuncer-ALKAYA, Ercan, **Türkiye Türkçesi A ızları Bibliyografyası**, Akça Yay., Ankara 2003.
- 📖 GÜLSEREN Cemil, **Malatya li A ızları**, TDK Yay., Ankara 2000.
- 📖 GÜLSEV N Gürer, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yay., Ankara 1997.
- 📖 GÜLSEV N Gürer, **U ak li A ızları**, TDK Yay., Ankara 2002.
- 📖 GÜLSEV N Gürer, “Türkçede ‘Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine”, **Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, (20-26 Eylül 2004), TDK Yay., Ankara 2004, s. 1267-1283.
- 📖 GÜNAY Turgut, **Rize li A ızları**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1978.
- 📖 GÜNAY Esra Gülin, **Adıyaman–Merkez, Kahta, Gerger, Samsat Yöresi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 2008.
- 📖 Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr/bts
- 📖 GÜNE Sezai, **Türk Dili ve Anlatım Bilgisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi. RektörlükMatbaası, zmir 1999.
- 📖 GÜN EN Ahmet, “Eski Türkçe (Köktürkçe)’nin Cümle Yapısı Ve Tahlili”, **Tuncer Gülensoy Arma anı**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1995, s. 229-241.
- 📖 GÜN EN Ahmet, **Kır ehir ve Yöresi A ızları**, (nceleme-Metinler-Sözlük), TDK Yay., Ankara 2000.
- 📖 GÜR SOY Naskali Emine, **Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- 📖 HACIEM NO LU Necmettin, “Da/de Edatı Hakkında”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Ankara 1968, C.XVI, s. 81-100
- 📖 HACIEM NO LU Necmettin, **Türk Dilinde Edatlar**, M. E. B. Yayınları, İstanbul 1984.
- 📖 HACIEM NO LU Necmettin, “Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Kelime Aileleri”, **Türk Kültürü Ara tırmaları** (M. Ergin Arma anı), Yıl: XXVIII/1-2, Ankara 1992, s. 179-195.
- 📖 HA M Ahmet, **Hassa A zı ncelemesi**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, YüzüncüYıl Üniversitesi 2001.
- 📖 HAT PO LU Vecihe, “Kelime Grupları ve Kuralları”, **TDK Yay., TDAY-B**, Ankara 1964, s. 203-264.
- 📖 HENG RMEN Mehmet, **Türkçe Dilbilgisi**, Engin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 1998.
- 📖 HÜNERL Bülent, **Kırklareli Babaeski Merkez İçesi ve Köyleri A ız ncelemesi**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne 2006.
- 📖 LASLAN Özlem, **Adana li Yüre ir ve Yöresi Göçmen A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2005.
- 📖 LASLAN Ümit, **Yozgat-Çandır A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2006.
- 📖 LHAN Nadir Türkçede Ek+Kök/Kök+Ek Kayna masıyla Ortaya Çıkan Ekler, **Turkish Studies**, Volume 4/8 Fall, s. 1572-1594
- 📖 mla Kılavuzu (2005), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara

- 📖 CANO LU İknur Bayrak, **Eldivan İçesi (Çankırı) A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2007.
- 📖 JOHANSAN Lars, “Füilimsi Önermelerinin Görevleri Üzerine”, **Bilimsel Bildiriler I 1972**, s. 527-529.
- 📖 KALAY Emin, **Edirne li A ızları**, TDK Yay., Ankara 1998.
- 📖 KALAY Emin, **Edirne li Havsa İçesi ve Köyleri A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi 1990.
- 📖 KANTARCI İrfan, “Diye Kelimesi Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1957, S. 168, Mayıs, s. 661-662.
- 📖 KARAA AÇ Günay, **Türkçenin Söz Dizimi**, Kesit Yay., İstanbul 2009.
- 📖 KARADA Sibel, **Dalaman A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Mu la Üniversitesi 2001.
- 📖 KARAHAN Leylâ, “Türkçede Birle ik Cümle Problemi”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1994, Ocak 1994, C:1994/I, S: 505, s. 19-23.
- 📖 KARAHAN Leylâ, **Türkçede Söz Dizimi (Cümle Tahlilleri)**, Akça Yay., Ankara 1995.
- 📖 KARAHAN Leylâ, **Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay., Ankara 1996.
- 📖 KARAHAN Leylâ, **Sonra Önce Kelimelerinin Edat Kategorisi çerisindeki Durumu, Uluslararası Türklük Ara tırmaları Sempozyumu (25-27 Nisan 2007)**, Erzurum, Dil Ara tırmaları, Sayı 1, Ankara 2007, s. 39-48
- 📖 KARAMAN Sevgi, **Çiçekda ı ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1997.
- 📖 KARAÖRS Metin, **Türk Lehçelerinde Kar ıla tırmalı ekil ve Cümle Bilgisi (Cümle Tahlilleri)**, Akça Yay., Ankara 2005.
- 📖 KARASAKALO LU Nuri, **Aydın Merkez A zı**, Yayınlanmamı Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi 2005.
- 📖 KARATEK N Selami, **Ni de li-Elmalı Kasabası ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ni de Üniversitesi 2003.
- 📖 KAYNAK Oya, “Türkçede Ba laçlar”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1969, C. XIX, S. 209, s. 697-705.
- 📖 KAYNAK Oya, **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, TDK Yayınları, Ankara 1979.
- 📖 KELE İrfan, **abanözü Yöresi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1986.
- 📖 KILIÇ Mine, **Kahramanmara Merkez A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmara Sütçü mam Üniversitesi 2001.
- 📖 KIRLI Ali, **Ula ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1994.
- 📖 K BAR Osman, **Biga Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi 1998.

- 📖 K REM T Mehmet, **Yapraklı İçesi (Çankırı) A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1986.
- 📖 KOCAMAN Ahmet, “Dilde Ba lama ve Anlam li kileri Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1979, C.XXXIX, S. 332, s. 397-401.
- 📖 KOÇ Nurettin, **Yeni Dilbilgisi**, nkipap Kitabevi, stanbul 1990.
- 📖 KONONOV A. N., “Türkçede Birle ik Cümle Problemi”, **TDK Bilimsel Bildiriler**, TDK Yay., Ankara 1957, s. 179.
- 📖 KORA Hikmet, **Karaman ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1992.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Anadolu A ızlarının Etnik Yapı ile li kisi Sorunu”, **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1971, s. 21-32
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Türkçede Ek Yı lması Olaylarının Meydana Geli i Üzerine”, **TDK Yay., TDAY-B. 1960**, Ankara 1960, s. 173-180.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Türkiye Türkçesinin ki Ba lacı, ki üphe Edatı Arasındaki Yapı ve Görev Ayrılı ı”, **Türk Dili Üzerine Ara tırmalar**, C: I, TDK Yayınları, Ankara 1961, s.620-624.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, **Bartın ve Yöresi A ızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, **Güney-Batı Anadolu A ızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, **Nev ehir ve Yöresi A ızları**, TDK Yay., Ankara 1994.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Türkçede ok/ök Kuvvetlendirme (intensivum) Edatı Üzerine”, **Türk Dili Üzerine Ara tırmalar**, Birinci Cilt, TDK Yay., Ankara 1995, s. 98-109.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Türkiye Türkçesinde Edat”, **Türk Gramerinin Sorunları II**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 419-420.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Türkçede Edat Konusu ve Gramerlerimizde Bu Konu le lgili Sınıflandırma Sorunu”, **Hasan Eren Arma anı**, TDK Yay., Ankara 2000, s. 226-236.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, **Gramer Terimleri Sözlü ü**, TDK Yay., Ankara 2003.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, “Ba laçlar ve Türkiye Türkçesindeki Olu umları”, **IV. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 1083-1090.
- 📖 KORKMAZ Zeynep, **Türkiye Türkçesinin Grameri (ekil Bilgisi)**, TDK Yay., Ankara 2007.
- 📖 KORKMAZ Zeynep vd., **Türk Dili Kompozisyon Bilgileri**, Yüksekö retim Matbaası, Ankara 1990.
- 📖 KORKMAZLAR Alaaddin, **Talas ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1991.
- 📖 KUYUMCU Osman, **Türkçenin Hem in A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 2006.
- 📖 KÜÇÜK Sabahattin, “Türkçede üphe Bildiren “ki” Edatı Üzerine”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elazı 1981, C. 3, S. 1, s. 139-146.

- 📖 KÜÇÜKASLAN Cihat, **Sakarya li Ferizli ve Sö ütlü İçeleri A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2005.
- 📖 KÜÇÜKER Paki, **Bingöl Merkez İçe ve Köyleri A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 1988.
- 📖 L Yong Song, **Türk Dillerinde Sontakılar**, Kebikeç Yay., stanbul 2004.
- 📖 MANAV Aslı, **Denizli'nin Güney İçesi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi 2006.
- 📖 MANSURO LU Mecdut, "Türkçe Cümle Çe itleri ve Ba layıcıları", **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1955, s. 59-71.
- 📖 MEHMEDO LU Alaeddin, "Giri ik Karma ık Cümle Sintaksisi Hakkında", **Uluslar arası Türk Dili Kongresi 1992 Bildirileri**, TDK Yay., Ankara 1996, s. 487-500.
- 📖 MEHMEDO LU Alaeddin, "Türk Dilinde Giri ik Cümle Meselesi", **3. Uluslararası Türk Dili Kurultayı 1996**, TDK Yay., Ankara 1999, s. 745-768.
- 📖 MEHMEDO LU Alaeddin, Ba ımlı Birle ik Cümle Üzerine, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1999, Mart, C: 1999/I, S. 567, s. 222-229
- 📖 MEHMEDO LU Alaeddin, "Türkiye Türkçesinde Birle ik Cümle Üzerine", **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (20-26 Eylül 2004), TDK Yay., Ankara 2004, s. 2065-2102.
- 📖 MEHMEDO LU Alaeddin-BURAN Ahmet, **Kar ıla tırmalı Dilbilgisi Terimleri Sözlü ü**, Nil Yay., Ankara 1994.
- 📖 TU RUL Mehmet, "Tümleç Tartı ması", **Dilbilgisi Sorunları II**, TDK Yay., Ankara 1972, s.201.
- 📖 MENAB T Ciden Sena, **Cümle Bilgisi Açısından Ne...ne, Hem...hem, Ya...ya, ister...ister, Ba lama Edatları**, Yayınlanmamı yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi 2001.
- 📖 MENAB T Ciden Sena, "Ne...ne'li veya ne...ne'de Ba lama Edatlarında Olumsuzluk Sorunu", **TDK Yay., TDAY-B**, Ankara 2004, C. I, s. 71-92.
- 📖 MERTOL Tulum, **Sinanpa a Maarifetname Metin ve Ki'li Birle ik Cümle Üzerinde Bir nceleme**, stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Basılmamı Doçentlik Tezi, stanbul 1978.
- 📖 MIHÇIO LU Cemal, "Ve Ba lacı Üzerine", Mayıs 1975, C: XXXI, S: 284, s. 399-400
- 📖 MIHÇIO LU Cemal, "Ve Ba lacından Nasıl Kurtuluruz?", Nisan 1975, C: XXXI, S: 283, s. 253-261
- 📖 M RATA Türker, "De inilen ve Ba lacı Üzerine", **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1975, C. XXXI, S. 285, s. 492.
- 📖 MIHÇIO LU Cemal, "Ve Ba lacı Üzerine", **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1975, C. 31, S. 285, TDK Yayınları, s. 492.
- 📖 MUTLU Hüseyin Kahraman, **Bahkesir li A ızları**, Yayınlanmamı Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi 2008.

- 📖 N ANYAN Sevan, **Sözlerin Soyaacı Çada Türkçenin Etimolojik Sözlüğü**, Adam Yay., Ankara 2003.
- 📖 O RA erife, **Elazılı Aızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazılı 2000.
- 📖 OLCAY Selahattin, **Doğru Trakya Yerli Aızları**, TDK Yay., Ankara 1995.
- 📖 OLCAY Selahattin, **Erzurum Aızları**, TDK Yay, Ankara 1995.
- 📖 ORUÇ Birsal, **Ouz Grubunda Edatlar**, İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamı Doktora Tezi, İstanbul 1994.
- 📖 ORUÇ Birsal, "Türkiye Türkçesinde Kullanılan Çekim Edatları Üzerine Görü Farklılıklarından Kaynaklanan Problemler", **Türk Gramerinin Sorunları II**, TDK Yay., 1, Ankara 1999, s. 421-430.
- 📖 OYAR Ahmet, **Salihli İçesi ve Köyleri Aızlarından Derlemeler**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi 1998.
- 📖 ÖÇALAN Muharrem, **Sakarya İli Aızları**, Yayınlanmamı Doktora, Erciyes Üniversitesi 2004.
- 📖 ÖKÜZCÜ brahim, **Türkçede Cümle Baılayıcıları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1989.
- 📖 ÖNER Mustafa, "Türkçede Soru ve Belirsizlik", **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1998, S. 557 Mayıs-1998, s.401-411.
- 📖 ÖNER Mustafa, "Edatların Karılaştırma ve Sınırlandırma Baılantıları", **TDK Yay., TDAY-B.**, 1999/ I-II, Ankara 2003, s. 147-157.
- 📖 ÖRNEKKOL Fatih, **Emirdağ Aızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2006.
- 📖 ÖRÜNDÜ Fuat, **Trabzon ve Yöresi Aızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi 2001.
- 📖 ÖZCAN Aynur, "Özbek ve Türkiye Türkçesinde Olasılık-Tahmin Bildiren Modal Sözler", **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, 20-26 Eylül 2004, TDK Yay., Ankara 2004, s. 2253-2264.
- 📖 ÖZÇEL K Sadettin, **Urfa Merkez Aızları**, TDK Yay., Ankara 1997.
- 📖 ÖZÇEL K Sadettin, "Türkiye Türkçesinde Cümle Baı Edatlarının Anlam Fonksiyonları Üzerine", **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 1329-1336.
- 📖 ÖZÇEL K Sadettin-BOZ Erdoan, **Diyarbakır İli Çüngü ve Çermik Yöresi Aızları**, TDK Yay., Ankara 2001
- 📖 ÖZDEN Muharrem, **Bilecik İli, Söüt İçesi ve Köyleri Aız Araştırması**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi 2000.
- 📖 ÖZER Osman, **Karlıova ve Yöresi Aızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 1990.
- 📖 ÖZİ İK Sevi, **Muğla İli Aızlarının Türkmen Türkçesi Aızlarıyla Karılaştırılması**, Ege Üniversitesi 2007.

- ÖZKAN brahim Ethem, **Ardanuç ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi1994.
- ÖZKAN brahim, **Sandıklı ve Yöresi A ız Özellikleri**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2001.
- ÖZKAN M. – ES N O. – TÖREN H., **Yüksek Ö retimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz Kitabevi, stanbul 2001.
- ÖZKAN Mustafa, “Eski Türkiye Türkçesinde ki/kim Ba laçlarının Kullanılı ı Üzerine”, **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (24-29 Eylül 2000), TDK Yay., Ankara 2007, s. 1405-1416.
- ÖZKAN Mustafa–SEV NÇL Veysi, **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)**, Akademik Kitaplar, stanbul 2009.
- ÖZMEN Mehmet, “Da/De Ba lama ve Kuvvetlendirme Edatının Türeyi i”, **Selçuk Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Dergisi**, Konya 1987, S. 4, s. 73-79.
- ÖZMEN Mehmet, “Türkçede De il Kelimesi ve Anlamları”, **TDK Yay., TDAY-B. 1995**, TDK Yayınları, Ankara 1997, s. 315-368.
- ÖZMEN eyda, **Mu -Merkez A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans, Fırat Üniversitesi 2007.
- ÖZÖNDER Barutçu Sema, Türkçede Edat Kavramı, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, Ankara 1995.
- ÖZTÜRK rfan, **Adilcevaz A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2001.
- PAÇACIO LU Burhan, **Sivas İbeyli A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1987.
- PEHL VAN Serkan, **Rize İli Hem in A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2002.
- P LANCI Hülya, **Eski ehir ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1991.
- POLAT Fadime, **av at ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2000.
- SA İR Mukim, **Erzincan ve Yöresi A ızları**, TDK Yay., Ankara 1995.
- SAN Sabri Özcan, **Gümü hane Kültür Ara tırmaları ve Yöre A ızları**, Kültür Bakanlığı ı Yay., Ankara 1990.
- SARIYILDIZ Nurettin, **Bo azlıyan ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1996.
- SAVRAN Hülya, “Birle ik Cümle Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1999, Nisan, C: 1999/I, S: 568, s. 325-330
- SAVRAN Hülya, “Eski Türkiye Türkçesinde Kim Ba laçlı Yardımcı Cümleler”, **TDK Yay., TDAY-B**, Ankara 2003, C. I-II, S. 42, s. 225-238.
- ŞÇERBEK A. M, “Tarih Bakımından Türkçe Kelimelerin ekil Yapısı”, **TDK Yay., TDAY-B**. 1994, TDK Yayınları, Ankara 1996, s. 123-130.

- 📖 S NAN Ahmet Turan, **Akçada , Do an ehir ve Darende A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 1992.
- 📖 SOLMAZ Erhan, **Bolvadin, Çay ve Çobanlar A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2007.
- 📖 AH N Eda, **Bayat Merkez A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 1999.
- 📖 AH N Hatice, “Var ve Yok Kelimeleri Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1999, Nisan, S. 568, s. 312-323.
- 📖 AH N Hatice, “Evet ve Hayır Kelimeleri Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, S. 593, Mayıs 2001, s. 528-535.
- 📖 A TIM Zafer, **Arıcak (Elazı) ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 2003.
- 📖 ENY T Yavuz, **Sultanda ı A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2006.
- 📖 ER FO LU Yasin, “Kırgız Türkçesi A ızlarındaki “da” Edatı Üzerine”, **Türk Dünyası Ara tırmaları**, (Prof. Dr. Fahrettin Kırzıo lu’na Arma an), S. 134, Mart-Nisan 2003, TÜDAV Yayınları, s. 165-167.
- 📖 M EK Rasim, **Örneklerle Türkçe Söz Dizimi**, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A. . 1987.
- 📖 TA Pınar, **arkı la ve Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2006.
- 📖 TEKDAL smail, **Sakarya li Kaynarca İçesi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2001.
- 📖 TEK N inasi, “Uygurcada Yardımcı Cümleler Üzerine Bir Deneme”, **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1965, s. 35-63.
- 📖 TEK N Talat, “da/de Ba layıcısının Türeyi i”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1958, C. VII, S. 78, s. 276- 277.
- 📖 TEK N Talat, “daha Zarfı ve da/de Edatı Hakkında”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1958, C. VII, S. 83, s. 560-562.
- 📖 TEK N Talat, “Nite – Nitekim” **Türk Dili Dergisi**, Nisan Ankara 1959, S. 91, s. 413,.
- 📖 TEK N Talat, “Olumsuzluk eki –ma/-me’nin Etimolojisi”, **Makaleler** (Yay. : Emine Yılmaz-Nurettin Demir) Ankara 2003, s. 247-252.
- 📖 T KEN Kamil, “E. A. T’de Edatlarla Kurulan Zarf Fiillerin fade ve levleri”, **TDK Yay., TDAY-B.**, Ankara 1997, s. 397-429
- 📖 TOK Turgut, **Denizli li Güney ve Güneybatı Bölgesi A ızları**, Pamukkale Üniversitesi 2002.
- 📖 TOKATLI Suzan, Anadolu A ızlarında Ki ba lama Edatıyla Kurulan Yardımcı Cümleler, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 21 Yıl : 2006/2 (453-465 s.)

- 📖 TOKATLI Suzan, “Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinde “Ki”, “Kim” Ba lama Edatı ve Igi Zamirinin Zaman ve Kip Eklerine Yüklede i Görevler”, **Gazi Üniversitesi Kır ehir E itim Fakültesi Dergisi** 2005, C. 6, S. 1, s. 133-148.
- 📖 TOPALO LU Ahmet, **Dil Bilgisi Terimleri Sözlü ü**, Ötüken Yay., stanbul 1989.
- 📖 TOPBA Seyhun-ÖZCAN Hülya, “Anlatılarda Ba laç kullanımı Normal Çocuklar ve Özel E itim Gereksinimli Ö renciler Arasında Bir Kar ıla tırma”, IX. Dilbilim Kurultayı 25-27 Mayıs 1995, Abant zzet Baysal Üniversitesi Yay s. 82-96
- 📖 TORUN Yeter, Türkiye Türkçesinde Tekrarlı Ba laçların Olu turdu u Ba lama Gruplarının Sözdizimindeki Kullanımları Üzerine, **Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 2007, C. 16, S. 2, s. 503-510
- 📖 TÜRED Kerim, **Karaman li Sarıveliler ve Ba yayla İçeleri A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi 2002.
- 📖 **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı I**, (22-23 Ekim 1993), TDK Yay., Ankara 1995,.
- 📖 **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı II**, (26 Mart 1994 – 17 Nisan 1998), TDK Yay., Ankara 1999,
- 📖 TÜRK Vahit, Türkçede sim ve Fiil Olarak Ortak Kullanılan Bazı Kelimeler Üzerine” **3. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri** (1996), TDK Yay., s. 1165-1173.
- 📖 **Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü**, www.tdkterim.gov.tr/ttas.
- 📖 UYSAL Bilal, **Dinar ve Evciler Yöresi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi 2007.
- 📖 ÜMÜT Adem, **Yozgat Sorgun İçesi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2006.
- 📖 ÜNLÜ emsettin, “Ve Sözcü ü”, **Türk Dili Dergisi**, C. 26, S. 251, s. 521-523. Ankara 1972.
- 📖 ÜRÜN Kazım Ahmet, **Arapçada Ba laçlar**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 1989.
- 📖 ÜSTÜNER Ahat, **Türkçede Peki tırme**, Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazı 2003.
- 📖 ÜSTÜNOVA Kerime, Ama’nın levleri, **Uluda Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi** (2006/1) S. 10, s. 79-92
- 📖 VARDAR Berke , **Dilbilim Terimleri Sözlü ü**, Multilingual Yay., stanbul 2002.
- 📖 YA CI İyas, **Devrez Vadisi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1986.
- 📖 YAMAN Ertu rul, “Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinde “mi” Soru Ekinin Kullanılı ır”, **Türk Dili Dergisi**, S. 526, Ekim 1995, s. 1113-1120.
- 📖 YAMAN Ertu rul, “Özbek Türkçesinde Edatların Yapıları ve Kullanımları”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (20-26 Eylül 2004), TDK Yay., Ankara 2004, s. 3155-3162.
- 📖 YAPA Zafer, **Japonca Ba laçlar ile Türkçe Ba laçlar Arasında Anlambilim açısından Bir Kar ıla tırma**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1995.

- YAVUZ Serdar, **Karakeçili A zı (Kırıkkale)**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 2003.
- YAZICI Hüseyin, **Arapçada Ba laçlar**, Da arcık Yay., stanbul 1998.
- YAZICI Serdar, **Dörtüol A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2006.
- YELOK Veli Sava , **Divri i Merkez İçe A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 1999.
- YENER Cemil, “Antakya A zı Üzerine”, **Türk Dili Dergisi**, Ankara 1990, C. 4, S. 21, s. 34-38.
- YE LKAYA Mehmet, **Gerger Merkez ve Köyleri A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2007.
- YE LÖZ Zafer, **Nev ehir li Ürgüp ve Avanos Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 1993.
- YILDIRIM Ay e, **Ni de li çmeli Kasabası A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi 2004.
- YILDIRIM Faruk, **Çukurova A ızları -Adana ve Osmaniye A ızları**, Yayınlanmamı Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi 1999.
- YILDIRIM Mehmet, **Ankara Beypazarı İçesi A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2007.
- YILDIRIM Ünal, **Ayrancı (Karaman) Yöresi A ızları**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi 2007.
- YILMAZ Mehmet, **scehisar ve hسانیye A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2006.
- YÜCE Nuri, “Bazı Nadir Sözcükler Ve İgınc Bir Ek Üzerine”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, (20-26 Eylül 2004), TDK Yay., Ankara 2004, s. 3275-3298.
- ZEYBEK Fatih Süleyman, **Bayat Köyleri A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2008.
- ZEYBEK Harun, **Sinanpa a A zı**, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi 2007.